

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з навчальної роботи

 Олена ПУСТОВА

« 01 » 09 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни «Кримінальне право» (загальна частина)
для підготовки фахового молодшого бакалавра
за галуззю знань 08 Право
спеціальності 081 «Право»

Ірпінь – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Кримінальне право» (загальна частина) складена на основі програми навчальної дисципліни, затвердженої у 2023р.

Розробник:

Інна БІРЮКОВА

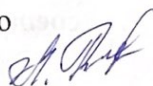
Розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії юридичних дисциплін, протокол № 1 від «01» 09 2023р.

Голова циклової комісії

Юлія ШЕВЧУК

Завідувач навчально-методичного кабінету коледжу

Людмила РОМАНЕНКО

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Передмова
Орієнтовно-тематичний план.....
Зміст навчальної дисципліни за темами.....
Критерії оцінювання.....
Питання винесені на рубіжну контрольну роботу
Питання винесені на комплексну контрольну роботу.....
Тематика рефератів.....
Задачі.....
Словник термінів.....
Рекомендовані джерела інформації.....

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Кримінальне право» (загальна частина) є однією з профільюючих дисциплін, які вивчають у закладах фахової передвищої освіти України.

Викладання Кримінального права передбачає розкриття соціальної суті і юридичного змісту кримінального закону, взаємозв'язку його норм, оволодіння вмінням їх наукового та практичного застосування.

Робоча навчальна програма містить основні теоретичні положення науки кримінального права, в ній приділяється значна увага висвітленню законодавчих положень загальної частини кримінального права.

Головна **мета дисципліни** «Кримінальне право» (загальна частина) полягає у розкритті його соціальної і правової сутності, вихованні в здобувачів освіти відповідального ставлення до кримінального закону, основною функцією якого є охорона соціальних цінностей держави та її громадян.

Здобувачам освіти, перш за все, треба чітко усвідомити основні положення Загальної частини кримінального права щодо предмету та методу цієї галузі права, її систему та принципи, поняття кримінального правопорушення та його ознак. Досконале вивчення Загальної частини кримінального права передбачає засвоєння студентами різних теоретичних концепцій, дискусійних положень, вміння критичного осмислення проблемних питань, розвиток правового мислення, що допоможе правильно зорієнтуватися в матеріалі і визначитися з конкретним обсягом інформації, потрібної для точної і чіткої відповіді.

Викладання курсу «Кримінальне право» (загальна частина) має своїм **завданням** забезпечити систематизоване засвоєння і закріплення у здобувачів освіти теоретичних знань про категорії і положення науки кримінального

права, усвідомленні ними основних положень та набуття вміння застосовувати норми кримінального права при кваліфікації кримінальних правопорушень.

Вивчення курсу повинно сприяти вихованню у здобувачів освіти поважного ставлення до кримінального закону, як важливого засобу захисту людини, її прав, свобод і законних інтересів, та окремих громадян суспільства і держави від злочинних посягань.

Предметом курсу є суспільні відносини, які виникають між державою та особою внаслідок скоєння кримінального правопорушення та застосування відповідних заходів кримінального покарання.

Міжпредметні зв'язки. При вивченні курсу «Кримінальне право» (загальна частина) повинні розкриватися його зв'язки з іншими галузями права і юридичними навчальними дисциплінами: теорією держави і права, конституційним правом, кримінально-виконавчим, адміністративним, цивільним правом, кримінологією, криміналістикою та ін.

У результаті вивчення курсу здобувачі освіти мають набути або розширити наступні загальні (ЗК) та фахові (ФК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання в професійній діяльності у стандартних та окремих нестандартних ситуаціях.

ЗК 2. Уміння планувати і організувати свою професійну діяльність.

ЗК 8. Отримати знання про систему національного права та законодавства, галузеві механізми правового регулювання.

ЗК 9. Вміння працювати самостійно, проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та відповідальність, а також працювати у команді колег за фахом.

ЗК 10. Здатність приймати неупереджені і мотивовані рішення, визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб, примирювати сторони з протилежними інтересами.

ФК 3. Знання стандартів правничої професії.

ФК 8. Знання засад і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів.

ФК 9. Навички реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

ФК 10. Уміння застосувати знання у практичній діяльності при моделюванні правових ситуацій.

ФК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

ФК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.

ФК 13. Здатність застосовувати юридичну аргументацію.

ФК 14. Здатність виявляти проблеми правового регулювання і пропонувати способи їх вирішення, включаючи подолання юридичної невизначеності.

ФК 18. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Під час вивчення курсу здобувачі освіти повинні досягти наступні програмні результати навчання (РН), передбачені освітньою програмою:

РН 3. Базові знання з основ психології юриста.

РН 11. Знання про види і підстави юридичної відповідальності.

РН 12. Уміння складати проекти угод, інших юридичних актів, процесуальних документів.

РН 13. Здатність надавати первинну правову допомогу громадянам, підприємствам, установам та організаціям щодо захисту їхніх прав та інтересів у судах.

РН 14. Здатність тлумачити положення чинного законодавства, давати правову оцінку юридичним фактам, аналізувати та оцінювати докази.

Методи і форми викладання дисципліни. У процесі викладання курсу «Кримінальне право» (загальна частина) використовуються такі методи навчання, як лекції, семінарські та практичні заняття, виконання самостійної роботи, що є взаємодоповнюючими складовими освітнього процесу.

В процесі аудиторних занять і самостійної роботи мають використовуватися навчальні і контролюючі програми на базі персональних і централізованих ЕОМ.

З метою закріплення теоретичних знань та отримання практичних навичок робочою програмою передбачено розв'язування творчих завдань, проведення круглих столів, дискусій на актуальні теми, аналіз практичних ситуацій. Робочою програмою передбачено постійну індивідуальну та самостійну роботу здобувача освіти, яку він виконує шляхом вирішення ситуаційних завдань, підготовки реферативних повідомлень, доповідей та написання конспекту.

Форми та засоби поточного і підсумкового контролю. Об'єктами контролю є діяльність здобувачів освіти на семінарських заняттях, а також результати виконання самостійної роботи:

- вивчення окремих тем;
- написання рефератів;
- написання контрольних робіт;
- виконання тестів.

До контрольних заходів належать поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять та виконання рубіжної, комплексної контрольних робіт і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу дисципліни.

Під час семінарських занять застосовуються такі засоби контролю: усне опитування з питань, поставлених у плані семінарських занять, самостійної роботи, а також вирішення практичних завдань.

Крім усного опитування під час проведення семінарських занять, застосовується такий засіб поточного контролю, як рубіжна контрольна робота та комплексна контрольна робота, які виконуються письмово.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення заліку.

ОРИЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
з курсу «Кримінальне право» (загальна частина)

№	Найменування розділів і тем	Всього		С.з	І.р.	С.р.
	Вступ					
1.	Поняття, система та принципи кримінального права. Наука кримінального права	6	2	2	-	2
2.	Закон про кримінальну відповідальність: його поняття, чинність і тлумачення	6	-	-	-	6
3.	Поняття кримінального правопорушення та класифікація.	6	2	2	-	2
4.	Кримінальна відповідальність та її підстави	6	-	-	-	6
5.	Склад кримінального правопорушення	6	2	2	-	2
6.	Об'єкт та предмет кримінального правопорушення	6	2	2	-	2
7.	Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	6	-	-	-	6
8.	Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (Суб'єкт кримінального правопорушення).	6	2	2	-	2
9.	Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення.	6	-	-	-	6

10.	Стадії вчинення кримінального правопорушення.	6	2	2	-	2
11.	Співучасть у кримінальному правопорушенні.	6	2	2	-	2
12.	Множинність кримінальних правопорушень.	6	2	2	-	2
13.	Обставини, що виключають суспільну небезпечність і протиправність діяння	6	2	2	-	2
14.	Звільнення від кримінальної відповідальності	6	2	2	-	2
15.	Покарання: поняття, мета, система та види	6	2	2	-	2
16.	Призначення покарання	6	2	2	-	2
17.	Звільнення від покарання та його відбування	6	2	2	-	2
18.	Судимість. Погашення і зняття судимості	6	2	2	-	2
19.	Обмежувальні та інші заходи кримінально-правового характеру	6	2	2	-	2
20.	Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх	6	2	2	-	2
Всього з курсу «Кримінальне право (Загальна частина)»: Форма підсумкового контролю - залік		120	32	32	-	56

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Поняття, система та принципи кримінального права. Наука кримінального права

Лекція

1. Поняття кримінального права як окремої галузі права. Співвідношення понять галузь права та галузь законодавства.
2. Предмет і завдання кримінального права. Метод кримінального права.
3. Принципи кримінального права.
4. Система та ознаки кримінального права.

Семінарське заняття

Мета заняття: закріпити визначення поняття кримінального права; характеристику ознак кримінального права, засвоїти значення понять кримінального правопорушення та покарання. Засвоїти найважливіші принципи кримінального права, зупинити увагу на розмежуванні функцій кримінального права.

1. Наука кримінального права
2. Кримінальне право як навчальна дисципліна.
3. Поняття кримінального права як окремої галузі права. Співвідношення понять галузь права та галузь законодавства.
4. Предмет і завдання кримінального права. Метод кримінального права.
5. Принципи кримінального права.
6. Система та ознаки кримінального права.

В конституційно-правовому полі України проходять суттєві зміни, які пов'язані, насамперед, з реформування всіх галузей законодавства. Не залишилося виключенням і кримінальне законодавство України.

Кримінальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 5 квітня 2001 року, який набрав чинності 1 вересня 2001 року, є одним із найважливіших законодавчих актів України, як і в будь-якій країні.

Першочергово звертається увага лише на базові, основоположні теоретичні поняття та риси загальної теорії кримінального права як галузі права і як комплексної науки, їх загальної структури, предмету.

При підготовці теми, здобувачам освіти слід враховувати різнобічні наукові підходи до визначення, класифікації та розуміння деяких питань.

Серед них слід виділити: основні поняття про кримінальне право України, його принципи та завдання, а також закон про кримінальну відповідальність, його принципи та види тлумачення.

Знання, отримання в процесі вивчення кримінального права дозволять здобувачам освіти, як правознавцям застосовувати їх у своїй практичній діяльності, давати правову оцінку суспільно небезпечним діям, які вчиняються в різних сферах суспільного життя, спираючись на законодавство про кримінальну відповідальність.

Для вдалого засвоєння цієї теми, здобувачам освіти рекомендується звернутись не лише до базового (обов'язкового) списку рекомендованих джерел інформації, а й до інших наукових джерел.

Так, під час розгляду теми, слід, також, використовувати наукові праці як українських, так і зарубіжних вчених, але з урахуванням національної правової доктрини та особливостей правової системи України.

Самостійна робота

1. Історія становлення кримінального права.
2. Кодифікація кримінального законодавства.
3. Проблеми вдосконалення чинного кримінального закону.

Рекомендована джерела інформації: основні: 1,2, 17, 19, 22-23; додаткові: 20, 24, 57, 61.

Тема 2. Закон про кримінальну відповідальність: його поняття , чинність і тлумачення

Питання винесені на самостійне опрацювання

1. Поняття кримінального закону та його структура.
2. Джерела кримінального права України.
3. Тлумачення кримінального закону.
4. Принципи чинності кримінального закону у просторі та часі.
5. Чинність кримінального закону за територіальним, національним та універсальними принципами.
6. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину.
7. Співвідношення норм міжнародного права та кримінального права України.

*Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 18, 19, 21, 23;
додаткові: 6, 20, 42, 50, 59, 63.*

Тема 3. Поняття кримінального правопорушення та класифікація

Лекція

1. Поняття кримінального правопорушення за Кримінальним кодексом України.
2. Ознаки кримінального правопорушення, їх загальна характеристика.
3. Класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві та її значення.
4. Місце кримінального правопорушення в системі правопорушень: співвідношення, спільні ознаки, відмінності.

Семінарське заняття

Мета заняття: закріпити визначення поняття кримінального правопорушення; навчитися з'ясовувати наявність у діянні ознак

кримінального правопорушення, розмежовувати за цими ознаками кримінальні правопорушення й інші правопорушення, в т.ч. малозначні діяння; засвоїти методику класифікації кримінальних правопорушень.

1. Поняття та ознаки кримінального правопорушення за чинним кримінальним законом України.
2. Класифікація кримінальних правопорушень. Класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості.
3. Відмінність кримінальних правопорушень від інших правопорушень.

Залежність характеристики діяння як кримінального правопорушення від конкретно-історичних умов та аналіз трьох основних видів визначення поняття кримінального правопорушення (формального, матеріального та формально-матеріального). Є важливим точне засвоєння поняття кримінального правопорушення, визначеного в ч. 1 ст. 11 КК та з'ясування його значення. Ознаки кримінального правопорушення, що впливають з його законодавчого визначення, розподіливши їх на дві групи: формальні та матеріальні.

Визначити поняття, ознак та кримінально-правове значення малозначного діяння (ч. 2 ст. 11 КК). Слід з'ясувати, чим малозначне діяння відрізняється від кримінального правопорушення, звернути увагу на значення норми про малозначне діяння для правозастосовної практики. Розгляд класифікації кримінальних правопорушень, їх значення, а також вміння класифікувати кримінальні правопорушення за ступенем тяжкості (ст. 12 КК), за формами вини, за родовим об'єктом. Необхідно з'ясувати значення кожного виду такої класифікації.

Самостійна робота

1. Класифікація кримінальних правопорушень за ступенем тяжкості в КК України та її кримінально-правове значення.

2. Проблеми визначення поняття кримінального правопорушення в теорії кримінального права.
3. Криміналізація і декриміналізація суспільно небезпечних діянь.
4. Проблеми встановлення малозначимості діяння.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18,19, 20. додаткові: 23, 34, 37.

Тема 4. Кримінальна відповідальність та її підстави

Питання на самостійне опрацювання

1. Поняття, ознаки та функції кримінальної відповідальності.
2. Підстави кримінальної відповідальності. Виникнення та припинення кримінальної відповідальності.
3. Форми кримінальної відповідальності.
4. Кримінально-правові відносини.
5. Реалізація кримінальної відповідальності.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18,19, 20, додаткові: 4, 23.

Тема 5. Склад кримінального правопорушення

Лекція

1. Поняття і значення складу кримінального правопорушення.
2. Характеристика елементів складу кримінального правопорушення.
- 3.Обов'язкові та факультативні ознаки складу кримінального правопорушення.
4. Види складів кримінального правопорушення. Критерії класифікації.
5. Співвідношення поняття правопорушення і юридичного складу кримінального правопорушення.

Семінарське заняття

Тема має за мету звернути увагу на практичному значенні складу кримінального правопорушення для правильної кваліфікації суспільно-небезпечного діяння.

Особливу увагу належить приділити значенню складу кримінального правопорушення для притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинене нею суспільно небезпечне діяння, а також співвідношенню понять складу кримінального правопорушення та кримінального правопорушення.

1. Загальна характеристика структури юридичного складу кримінального правопорушення, її складові частини.
2. Співвідношення між поняттями «правопорушення» та «склад кримінального правопорушення».
3. Обов'язкові та факультативні ознаки юридичного складу кримінального правопорушення. Зв'язки між окремими елементами юридичного складу кримінального правопорушення.
4. Основні види юридичних складів кримінальних правопорушень та їх кримінально-правова характеристика.

У відповідності до ч. 1 ст. 2 КК кримінальній відповідальності підлягає лише особа, яка вчинила суспільно небезпечне посягання, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом. Тобто для вирішення питання про наявність підстав для притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинене суспільно небезпечне діяння належить встановити наявність або відсутність в її діях складу кримінального правопорушення. Тільки у разі встановлення відповіді на вказане питання буде встановлено підґрунтя для його вирішення у суворій відповідності до закону, бо його вирішення за аналогією або за відсутності усіх необхідних ознак у кримінальному праві неприпустимо (4 ст. 3 КК).

Що таке склад кримінального правопорушення, його елементи та ознаки, види? Відповідь на ці питання розробила наука кримінального права, та закріпила у положеннях законодавства про кримінальну відповідальність.

Самостійна робота

1. Зв'язки між окремими елементами юридичного складу кримінального правопорушення.
2. Значення складу кримінального правопорушення для правильної кваліфікації.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 19, 21-23; додаткові: 23, 46, 51, 57, 59.

Тема 6. Об'єкт та предмет кримінального правопорушення

Лекція

1. Поняття об'єкта кримінального правопорушення і його ознаки. Співвідношення об'єкта кримінального правопорушення та об'єкта злочинного посягання.
2. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення та їх характеристика.
3. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення та його види.
4. Предмет кримінального правопорушення.
5. Потерпілий від кримінального правопорушення.

Семінарське заняття

Тема має за мету дати уявлення про теоретичні і практичні проблеми об'єкта та предмета кримінального правопорушення, їх змісту та змісту ознак, які її утворюють.

1. Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Ознаки об'єкта кримінального правопорушення .

2. Співвідношення об'єкта кримінального правопорушення та об'єкта злочинного посягання. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення та його характеристика.
3. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення та його види.
4. Предмет кримінального правопорушення.
5. Потерпілий від кримінального правопорушення.
6. Особливості відображення безпосереднього об'єкта в юридичному складі кримінального правопорушення.

При розгляді теми слід розуміти, що об'єкт та предмет кримінального правопорушення як елемент його складу є найбільш насиченою за кількістю юридично значущих ознак, які до неї входять. Варто звернути увагу на значення вміння правильно встановлювати об'єкт кримінального правопорушення для кримінально-правової оцінки вчиненого. Провести дослідження співвідношення об'єкта кримінального правопорушення та об'єкта злочинного посягання. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення та їх характеристика.

Важливо навчитись визначати особливості відображення безпосереднього об'єкта в юридичному складі кримінального правопорушення.

Самостійна робота

1. Особливості відображення безпосереднього об'єкта в юридичному складі кримінального правопорушення.
2. Співвідношення об'єкта кримінального правопорушення та предмета кримінального правопорушення.
3. Потерпілий від кримінального правопорушення та предмет кримінального правопорушення як факультативні елементи, що характеризують об'єкт кримінального правопорушення.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 19, 21-23; додаткові: 23, 46, 51, 57, 59.

Тема 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення

Питання винесені на самостійне опрацювання

1. Поняття та значення об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Характеристика обов'язкових та факультативних ознак об'єктивної сторони.
2. Суспільно небезпечне діяння як основна обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
3. Значення нездоланної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність.
4. Суспільно небезпечні наслідки злочинного діяння, їх поняття та види.
5. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками у кримінальному праві.
6. Характеристика факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення (місце, час, обстановка, засіб та способи вчинення кримінального правопорушення).

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 18, 19, 23; додаткові: 17, 26, 28, 43, 44, 49, 57.

Тема 8. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)

Лекція

1. Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.
2. Вік кримінальної відповідальності.
3. Поняття осудності, неосудності, обмеженої осудності та їх критерії.
4. Ознаки та види спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.
5. Відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння.

Семінарське заняття

Мета заняття: розвинути та поглибити теоретичні знання щодо поняття суб'єкта кримінального правопорушення, його ознак, визначити вік кримінальної відповідальності. Сформувати уявлення про осудність, неосудність та обмежену осудність.

1. Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.
2. Вік кримінальної відповідальності.
3. Поняття осудності, неосудності, обмеженої осудності та їх критерії.
4. Ознаки та види спеціального суб'єкта кримінального правопорушення.
5. Відповідальність за , кримінальні правопорушення вчинені у стані сп'яніння.

При розгляді осудності як обов'язкової ознаки суб'єкта кримінального правопорушення необхідно звернути увагу на її поняття й ознаки (критерії) та на її зв'язок з одним із важливих галузевих кримінально-правових засад – принципом винної відповідальності.

Вивчення спеціального суб'єкта кримінального правопорушення передбачає визначення його поняття та значення, з'ясування відмінності спеціального суб'єкта та суб'єкта загального. Важливо звернути увагу на види спеціальних суб'єктів.

Сформувати теоретичне та практичне уявлення відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у стані сп'яніння.

Самостійна робота

1. Співвідношення понять «суб'єкт кримінального правопорушення», «виконавець кримінального правопорушення», «особа винного» та «особа злочинця».
2. Проблема застосування зниженого віку кримінальної відповідальності.

Рекомендовані джерела інформації : основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18,19, 20, додаткові: 10, 11, 12, 42, 43.

Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення

Питання винесені на самостійне опрацювання

1. Поняття і значення суб'єктивної сторони . кримінального правопорушення
2. Вина: її поняття та форми.
3. Умисел і його види.
4. Необережність та її види.
5. Змішана (подвійна) форма вини.
6. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони: мотив і мета кримінального правопорушення, емоційний стан.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 18-20, 22, додаткові: 7, 35, 39, 45.

Тема 10. Стадії вчинення кримінального правопорушення

Лекція

1. Поняття стадій вчинення умисного кримінального правопорушення.
2. Поняття закінченого кримінального правопорушення
3. Готування до кримінального правопорушення. Загальна характеристика підготовчих дій за КК України.
4. Замах на кримінальне правопорушення. Види замаху на кримінальне правопорушення. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Семінарське заняття

Мета заняття: засвоїти поняття стадії вчинення кримінального правопорушення, значення їх виділення, сформулювати вміння встановлювати ознаки закінченого та незакінченого кримінального правопорушення.

1. Поняття стадій вчинення умисного кримінального правопорушення.
2. Поняття закінченого та незакінченого кримінального правопорушення.
3. Готування до кримінального правопорушення . Загальна характеристика підготовчих дій за КК України.

4. Замах на кримінальне правопорушення . Види замаху на кримінальне правопорушення. Відмінність замаху на кримінальне правопорушення від готування до кримінального правопорушення.

5. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця.

У реальній дійсності нерідко трапляється так, що розпочате злочинне діяння закінчується суспільно небезпечними наслідками, досягнення яких мала на меті винна особа. Трапляється і так, що діяння особи ще не є такими, що спрямовані на безпосереднє вчинення діянь, які утворюють ознаку об'єктивної сторони кримінального правопорушення, але слугують створенню їм у наступному сприятливих умов.

Причини незакінчених кримінальних правопорушень можуть бути різними: як об'єктивними так і суб'єктивними.

У залежності від фактичного моменту реалізації злочинного умислу, а також наступивших суспільно небезпечних наслідків вчиненого суспільно небезпечного діяння, виділяють стадії вчинення кримінального правопорушення. Саме вивчення поняття - стадій вчинення кримінального правопорушення, а також їх видів, значення для настання кримінальної відповідальності, виступає завданням цієї теми.

Самостійна робота

1. Відмінність замаху на злочин від готування до злочину.
2. Наслідки добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18,19, 20, додаткові: 41.

Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні

Лекція

1. Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
2. Види співучасників.

3. *Форми співучасті.*
4. *Кримінальна відповідальність співучасників.*
5. *Причетність до кримінального правопорушення.*

Семінарське заняття

Метою вивчення теми є засвоєння у повному обсязі питання поняття та кримінально-правову характеристику співучасті у вчиненні кримінального правопорушення, види співучасників, форми співучасті, особливості кваліфікації дій, вчинених у співучасті за чинним законодавством. Навчитись відрізняти одну групу співучасників від іншої; характеризувати основні поняття та важливі положення співучасті у кримінальному правопорушенні.

1. *Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.*
2. *Види співучасників.*
3. *Форми співучасті.*
4. *Кримінальна відповідальність співучасників.*
5. *Експес виконавця.*
6. *Причетність до кримінального правопорушення.*

Досить часто в практиці трапляються випадки, коли у вивченні одного кримінального правопорушення беруть участь дві або більше особи, які діють узгоджено і спрямовують свої зусилля на досягнення єдиного злочинного результату.

У більшості випадків найбільш небезпечні кримінальні правопорушення вчинюються не в одиночку, а шляхом об'єднання зусиль декількох осіб, які спільно встали на шлях порушення кримінального закону, тобто вчинення його в співучасті. Об'єднання зусиль двох і більше осіб для вчинення одного кримінального правопорушення, як правило, підвищує суспільну небезпечність скоєного, тому що укріплює у співучасників рішучість займатися злочинною діяльністю, полегшує досягнення поставленої ними перед собою мети, сприяє приховуванню злочину та його наслідків. Дійсно,

коли діють дві або більше особи, то вони підтримують один одного, що, природно, полегшує їм вчинення кримінального правопорушення дає можливість з більшим успіхом нейтралізувати опір жертви, втекти з місця події, приховати майно, здобути злочинним шляхом тощо.

Норми розділу VI КК України ст.ст. 26, 27, 29, 31 присвячені питанням про поняття співучасті; види співучасників і їх відповідальність, а також форми співучасті, утворюють самостійний інститут кримінального права - Співучасть у кримінальному правопорушенні. За статистикою, від 30 до 40% кримінальних правопорушень вчинюється у складі груп різних організаційних форм. Інститут співучасті та організована злочинність і є предметом розгляду даної теми.

Самостійна робота

1. Добровільна відмова при співучасті.
2. Експес виконавця.
3. Причетність до кримінального правопорушення.
4. Призначення покарання співучасникам.
5. Розв'язування практичних ситуацій.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 14, 17-19, 23; додаткові: 7, 12-14, 17-18, 23, 30.

Тема 12. Множинність кримінальних правопорушень

Лекція

1. Поняття і види множинності кримінальних правопорушень.
2. Одиначне кримінальне правопорушення та його види.
3. Повторність кримінальних правопорушень.
4. Сукупність кримінальних правопорушень.
5. Рецидив кримінальних правопорушень.

6. Правові наслідки множинності (повторності, сукупності та рецидиву) кримінальних правопорушень.

Семінарське заняття

Мета заняття: засвоїти шляхом отримання практичних навичок теоретичні знання про інститут множинності кримінального правопорушення та його значення; розглянути його зміст і правові наслідки.

1. Поняття і види множинності кримінального правопорушення.
2. Одиничне кримінальне правопорушення та його види.
3. Повторність кримінальних правопорушень.
4. Сукупність кримінальних правопорушень
5. Рецидив кримінальних правопорушень.
6. Правові наслідки множинності (повторності, сукупності та рецидиву). кримінальних правопорушень

Одиничне кримінальне правопорушення - це вчинення особою суспільно небезпечного діяння (одиночного або декількох тотожних, охоплених одним умислом), що підлягає кваліфікації як склад одного, передбаченого Кримінальним кодексом кримінального правопорушення.

Одиничні кримінальні правопорушення поділяються на прості та ускладнені. Ускладнені одиничні кримінальні правопорушення поділяють на: триваючі, продовжувані, складені, кваліфіковані за наслідками та з альтернативними діями. Повторність кримінальних правопорушень - це вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України, а також двох і більше кримінальних правопорушень передбачених різними статтями КК України у випадках, передбачених в Особливій частині КК України.

Виділяють фактичну повторність та рецидив. Фактична повторність – це повторність кримінальних правопорушень, не пов'язана з засудженням винного за раніше вчинене ним кримінальне правопорушення. Вона

поділяється на повторність тотожних (ч.1 ст.32 КК) та повторність однорідних кримінальних правопорушень (ч.3 ст.32 КК). Сукупність кримінальних правопорушень визначається у ч.1 ст.33 КК як вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК України, за жоден з яких її не було засуджено.

Сукупність може бути ідеальною та реальною. Ідеальна сукупність відрізняється від конкуренції норм тим, що при сукупності діянням вчиняється два або більше самостійних кримінальних правопорушень, що кваліфікуються за окремими нормами, а при конкуренції – одне кримінальне правопорушення, що охоплюється кількома нормами, але підлягають кваліфікації за однією, т.з. спеціальною нормою.

Рецидив кримінальних правопорушень – це вчинення нового умисного кримінального правопорушення особою, яка має судимість за умисне кримінальне правопорушення. Виділяють загальний та спеціальний рецидив кримінальних правопорушень, а також, в залежності від кількості судимостей, простий і складний (багаторазовий) та за ступенем суспільної небезпечності – пенітенціарний рецидив і рецидив тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень.

Самостійна робота

1. Поєднання у поведінці особи кількох форм множинності кримінальних правопорушень.
2. Відмежування ідеальної сукупності від одиничного кримінального правопорушення.
3. Кримінально-правові наслідки множинності кримінальних правопорушень.
4. Рецидив кримінальних правопорушень за кримінальним законодавством України і зарубіжних країн: порівняльний аналіз.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18,19, 20, додаткові: 3.

Тема 13. Обставини, що виключають суспільну небезпечність і протиправність діяння

Лекція

1. Поняття та види обставин, що виключають злочинність діяння.
- 2.Кримінально-правова характеристика обставин, що виключають злочинність діяння.

Семінарське заняття

Мета заняття: шляхом отримання практичних навичок розширити й поглибити теоретичні знання про інститут обставин, які виключають злочинність діяння; з'ясувати правову природу та види таких обставин, їх кримінально-правові наслідки.

1. Поняття і види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Необхідна оборона, умови її правомірності.
3. Поняття уявної оборони.
4. Крайня необхідність та умови її правомірності.
5. Виконання спеціального завдання.
6. Затримання злочинця як обставина, що виключає злочинність діяння.

Потрібно з'ясувати, що саме наука кримінального права та діюче законодавство розуміє під обставинами, що виключають злочинність діяння. Звертається увага на їх дефініції та правові підстави.

Проаналізувати загальні ознаки, за якими діяння особи характеризується як обставина, що виключає злочинність діяння.

При цьому необхідно з'ясувати критерії, цілі та значення кожної з класифікацій. Окрему увагу в цьому питанні слід приділити нормативним

підставам, що закріплюють види обставин, що виключають злочинність діяння – як тим, що передбачені в КК, так і тим, що містяться в інших правових актах.

Сконцентрувати увагу на проблемі юридичної та кримінальної відповідальності за шкоду, що може бути заподіяна за наявності обставин, що виключають злочинність. Вирішується питання про обґрунтування такої відповідальності та особливості кримінально-правової оцінки таких ексцесів.

В ході проведення заняття важливо звернути увагу на якість засвоєння здобувачами освіти поняття обставин, що виключають злочинність діяння, поняття необхідної оборони відповідно до ч. 1 ст. 36 КК та її наукове визначення, перевищення меж (ексцес) необхідної оборони, уявна оборона, затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення як обставина, що виключає злочинність діяння, поняття крайньої необхідності відповідно до ч. 1 ст. 39 КК та її наукове визначення.

У розглянутих питаннях дії особи об'єктивно (формально) містять ознаки діяння, передбаченого кримінальним законом як кримінальне правопорушення, але такі дії не можуть тягти кримінальної відповідальності, оскільки вони з позиції кримінального права, при наявності певних обставин і умов, є правомірними і, як правило, суспільно корисними. Наявність передбачених кримінальним законом обставин, що виключають злочинність діяння дає змогу особі більш активно приймати участь у суспільному житті, вирішуючи певні завдання як особистого, так і суспільного характеру по захисту законних прав та інтересів, а також сприяє правоохоронним органам більш успішно, ефективно вести боротьбу зі злочинністю і зокрема з організованою.

Значення наявності цих обставин у КК полягає в тому, що вони:

- 1) чітко розрізняють злочинний прояв від правомірного діяння, яке схоже на нього, а отже, забезпечують законність і справедливість рішення відносно поведінки конкретної особи, що далеко не завжди є очевидним;

2) сприяють підвищенню правової активності та правової свідомості громадян і службових осіб, які потребують законодавчих гарантій своєї захищеності в разі нанесення ними шкоди при здійсненні свого права або виконання службових чи громадських обов'язків;

3) мають важливе профілактичне значення.

Самостійна робота

1. Перевищення меж необхідної оборони.
2. Відповідальність за шкоду, заподіяну при необхідній обороні, затриманні злочинця, крайній необхідності.
3. Діяння, пов'язане з ризиком.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18, 19, 20.

Тема 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Лекція

1. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Семінарське заняття

Мета заняття: закріпити теоретичні поняття звільнення від кримінальної відповідальності; правові підстави; навчитись розмежовувати види звільнення від кримінальної відповідальності.

1. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК).
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК).
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК).
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК).
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК).

Звільнення від кримінальної відповідальності на підставах, передбачених в Загальній частині КК, слід розглядати як одну із форм реалізації державою кримінальної відповідальності, що виникає у зв'язку з вчиненням суб'єктом кримінального правопорушення суспільно небезпечного діяння, передбаченого Кримінальним кодексом України.

Передбачаючи можливість звільнення особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, законодавець демонструє гуманізм з боку держави до тих, хто вчинив кримінальне правопорушення вперше і такий, що не становить великої суспільної небезпеки, активно сприяв розкриттю кримінального правопорушення, відшкодував добровільно у повній мірі причинені збитки та за іншими підставами.

Законом окреслюються підстави (ст.ст.44-49 КК) та порядок звільнення від кримінальної відповідальності в КПК.

Отже, можна визначити поняття звільнення від кримінальної відповідальності як здійснювану у відповідності з кримінальним і кримінально-процесуальним законодавством форму реалізації кримінальної відповідальності, яка полягає у відмові держави в особі уповноваженого суду від застосування передбачених законом заходів кримінально-правового характеру до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. Завдяки наявності інституту звільнення від кримінальної відповідальності реалізуються такі принципи як економія кримінальної репресії, гуманізм та індивідуалізація відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності розуміється як звільнення особи від можливого в майбутньому з боку держави кримінально- правового примусу і може застосовуватися лише до набрання законної сили обвинувальним вироком. Після набрання чинності обвинувального вироку мова може йти тільки про звільнення від кримінального покарання.

Самостійна робота

1. Поняття і види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 4, 13, 19, 22-23; додаткові: 4, 19, 22, 31, 62.

Тема 15. Покарання: поняття, мета, система та види

Лекція

1. Поняття та мета покарання.
2. Система та види покарань.
3. Характеристика основних покарань.
4. Додаткові покарання.
5. Покарання, що можуть застосовуватися і як основні, і як додаткові.

Семінарське заняття

Мета заняття: розвинути та поглибити знання про покарання та його основні характеристики; з'ясувати роль покарання в механізмі охорони суспільних відносин від злочинних посягань

1. Поняття покарання та мета покарання.
2. Система та види покарань.
3. Характеристика основних покарань.
4. Додаткові покарання.
5. Покарання, що можуть застосовуватися і як основні, і як додаткові.

Вирішення питання про організацію покарання залежить не лише від побудови самої системи покарань, а головним чином від того, за яких умов державного життя, духовних і матеріальних сил держави і народу здійснюється організація каральної діяльності та під впливом яких факторів перебуває державна влада, що організує і проводить таку діяльність.

Основною тенденцією боротьби зі злочинністю, особливо в умовах переходу до ринкової економіки, спаду виробництва, зниження життєвого рівня людей, має бути, з одного боку, більш жорстка каральна діяльність щодо насильницької злочинності, тяжких, і особливо тяжких кримінальних правопорушень з боку мафіозних, і корумпованих злочинців, а з другого, — пом'якшення покарання щодо нетяжких кримінальних правопорушень. Досягти встановленої кримінальним законом мети покарання можливо лише

за різноманітності видів покарання, що дає змогу суду в кожному конкретному випадку при визначенні винній особі покарання застосовувати принцип індивідуалізації та справедливості відповідальності. При цьому в законі чітко визначено вид кожного покарання, його підстави й умови, розмір, порядок та межі застосування.

Примусові заходи боротьби зі злочинністю позбавлені таких видів покарань, які несуть у собі заподіяння: засудженому тілесних ушкоджень, фізичних страждань, приниження честі і гідності засудженого. У ст. 51 КК визначено систему покарань та дано перелік покарань, що можуть застосовуватися до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, який є вичерпним і не підлягає широкому тлумаченню.

Покарання є необхідним засобом охорони суспільства від злочинних посягань і виконання цієї ролі здійснюється як за допомогою погрози покаранням, яка передбачена в санкції кожної кримінально-правової норми, так і шляхом його реалізації, тобто примусового впливу на осіб, що вже вчинили кримінальне правопорушення.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18, 19, 20, додаткові: 2, 31.

Тема 16. Призначення покарання

Лекція

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують чи обтяжують покарання.
3. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.
4. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
5. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
6. Призначення покарання за сукупністю вироків.

Семінарське заняття

Метою теми є ознайомлення з принципами призначення покарання, з положеннями ст. 65 КК України, з'ясувати поняття, ознаки та значення загальних засад призначення покарання. Особливу увагу слід приділити критеріям, згідно з якими суд призначає покарання.

1. Загальні засади призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують чи обтяжують покарання.
3. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та кримінальне правопорушення, вчинений у співучасті.
4. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
5. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
6. Призначення покарання за сукупністю вироків.
7. Правила складання покарань, зарахування строку попереднього ув'язнення та обчислення строків покарання.

Призначення покарання в кримінальному праві України є одним із центральних і найважливіших його інструментів, який забезпечує втілення в життя завдань, які поставлені у ст.1 КК. Від правильного вирішення питання про призначення покарання залежить дотримання його принципів та досягнення мети. Саме на це звертається увага в Указі Президента України —Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 1227/2003 р. від 29.10.2003 р.).

В розділі XI Загальної частини КК встановлені загальні засади призначення покарання, обставини, які пом'якшують або обтяжують покарання, встановлюються правила призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення, кримінальне правопорушення вчинене у співучасті, а також за сукупністю кримінальних правопорушень, правила складання покарань та обчислення строків покарання.

Самостійна робота

1. Правила складання покарань, зарахування строку попереднього ув'язнення та обчислення строків покарання.
2. Принципи призначення покарань.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 7, 18, 19, 22, 23; додаткові: 9, 56-59.

Тема 17. Звільнення від покарання та його відбування

Лекція

1. Поняття та види звільнення від покарання та від його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
4. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
5. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
6. Заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким
7. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
8. Звільнення від покарання за хворобою.
9. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Семінарське заняття

Тема має за мету ознайомлення та засвоєння, що на відміну від звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання застосовується до вже засуджених осіб.

1. Поняття та види звільнення від покарання та від його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.

3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років.
4. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
5. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
6. Заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким.
7. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
8. Звільнення від покарання за хворобою.
9. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Після того, як у ході судового розгляду кримінальної справи буде доведено, що в діянні обвинуваченого є склад конкретного кримінального правопорушення, і дано правильну, відповідно до закону, кваліфікацію такого кримінального правопорушення, суд, за загальним правилом, має вирішити питання про вид та розмір покарання винного.

Але закон не може передбачити всіх особливостей конкретного випадку вчинення кримінального правопорушення, а двох однакових випадків не існує.

У зв'язку з цим закон надає суду певні повноваження щодо врахування конкретних обставин конкретного випадку для справедливого вирішення тієї чи іншої кримінальної справи. Ця справедливість є частково об'єктивною, закладеною у самому законі щодо гуманності та доцільності покарання, а частково — суб'єктивною, що полягає у дорученні рішення про належне застосування законів неупередженим і висококваліфікованим суддям. Ці два положення визначені у ст. 74 КК, за якою звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі Закону України «Про амністію» чи акта

помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених Кримінальним кодексом.

Передбачаючи можливість звільнення особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, від відбування покарання законодавець демонструє гуманізм з боку держави до тих, хто вчинив кримінального правопорушення і в подальшому, здебільше, може стати на шлях виправлення.

Самостійна робота

1. Класифікація покарань за суб'єктом, до якого застосовується покарання: основні та спеціальні покарання.
2. Класифікація покарань за можливістю визначення строку покарання: строкові та безстрокові покарання.
3. Обчислення строків давності.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 5, 13, 18-20, 23; додаткові: 23, 38, 60, 62.

Тема 18. Судимість. Погашення і зняття судимості

Лекція

1. Поняття та правові наслідки судимості.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків погашення судимості.
4. Зняття судимості.

Семінарське заняття

Мета заняття: шляхом отримання практичних навичок розвинути та поглибити знання щодо застосування положень про покарання, принципи та загальні засади його призначення; навчитись визначати вид і міру покарання при призначенні його за сукупністю злочинів, сукупністю вироків, за злочин, вчинене у співучасті; з'ясувати підстави призначення покарання більш м'якого, аніж передбачене санкцією. Навчитися призначати основні та

додаткові покарання з урахуванням принципів і загальних засад призначення покарання, в т.ч. за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків; призначати більш м'яке покарання, ніж передбачено законом; враховувати межі застосування обтяжуючих та пом'якшуючих покарання обставин; застосовувати правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.

1. Поняття та правові наслідки судимості.
2. Строки погашення судимості.
3. Обчислення строків погашення судимості.
4. Зняття судимості.

Самостійна робота

1. Погашення судимості: основний кримінально-правовий зміст, особливості, передбачені КК України.
2. Зняття судимості: основний кримінально-правовий зміст, особливості, передбачені КК України.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 18,19, 20, додаткові: 18.

Тема 19. Обмежувальні та інші заходи кримінально-правового характеру

Лекція

1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.
2. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.
3. Види примусових заходів медичного характеру.
4. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.
5. Поняття примусових заходів медичного характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст .
6. Види примусових заходів медичного характеру за КК України.

7. Особливості продовження, зміни або припинення примусових заходів медичного характеру за КК України.

8. Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.

Семінарське заняття

Метою теми є звернення увагу на проблеми застосування обмежувальних заходів кримінально-правового характеру та засвоєння, що обмежувальними заходами кримінально-правового характеру є надання амбулаторної психіатричної допомоги, поміщення особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною цього Кодексу, в спеціальний лікувальний заклад з метою її обов'язкового лікування, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь.

1. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру.

2. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

3. Види примусових заходів медичного характеру.

4. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

5. Поняття примусових заходів медичного характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст .

6. Види примусових заходів медичного характеру за КК України.

7. Особливості продовження, зміни або припинення примусових заходів медичного характеру за КК України.

8. Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.

Самостійна робота

1. Обмежувальні заходи, що застосовують до осіб, які вчинили домашнє насильство.

2. Поняття обмежувальних заходів кримінально-правового характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.
3. Види обмежувальних заходів кримінально-правового характеру за КК України.
4. Особливості продовження, зміни або припинення обмежувальних заходів кримінально-правового характеру за КК України.
5. Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст.
6. Поняття та випадки застосування спеціальної конфіскації.
7. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 12, 17, 19, 23; додаткові: 23, 36, 57.

Тема 20. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Лекція

1. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.
2. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, та їх особливості.
3. Призначення покарання неповнолітнім.
4. Звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо неповнолітніх.
5. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
6. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Семінарське заняття

Метою теми є ознайомлення із кримінальною відповідальністю і покаранням неповнолітніх тільки тоді будуть сприйматися суспільством як справедливі, коли будуть максимально враховувати особливості віку, рівень

фізичного та психічного розвитку неповнолітнього, умови його життя та виховання, вплив дорослих і т. ін.

1. Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх.
2. Покарання, які застосовуються до неповнолітніх, та їх особливості.
3. Призначення покарання неповнолітнім.
4. Звільнення від відбування покарання з випробуванням щодо неповнолітніх.
5. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
6. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання неповнолітніх у зв'язку із закінченням строків давності.
7. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх.
8. Погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

В полі зору нашої уваги - розділ XV Загальної частини Кримінального кодексу України - Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх. Неповнолітніми, відповідно до приписів цього розділу, визнаються особи, які на час вчинення кримінального правопорушення досягли 16 років (за окремі кримінальні правопорушення — 14 років) і яким ще не виповнилося 18-ти років.

Встановлюючи ці особливості, законодавець виходив з психологічної характеристики цього віку: нестійкості психічних процесів, відсутності достатнього життєвого досвіду, знань, навичок соціальної поведінки. Така психофізична незавершеність процесу формування особи призводить до нездатності повною мірою (на рівні психофізичного розвитку дорослої особи) усвідомлювати фактичні ознаки і суспільну небезпечність такого складного соціального явища, як кримінальне правопорушення, адекватно оцінювати свої вчинки. Виходячи з цього, п.3 ч.1 ст.66 КК передбачає, що вчинення

кримінального правопорушення неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує покарання.

Неповнолітніми вважаються особи, які не досягли 18-річного віку. Серед неповнолітніх в КК виокремлюється ще ряд категорій осіб, зокрема: малолітні, тобто ті, які не досягли 14-річного віку, новонароджені-діти, діти, які не досягли 16-річного віку, тощо. Коли йдеться про кримінальну відповідальність і покарання неповнолітніх, то має значення виокремлення серед них тих, що досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. В такому сенсі неповнолітніми слід вважати осіб, які досягли 16-річного, в ряді випадків 14-річного віку, але яким ще не виповнилося 18 років. Особа вважається такою, що досягла відповідного віку не в день свого народження, а з 0 годин наступної доби.

Враховуючи біологічні, психологічні та соціальні особливості неповнолітніх, закон, по-перше, забезпечує їх посилену кримінально-правову охорону, по-друге, передбачає особливості притягнення їх до відповідальності, звільнення від відповідальності, призначення покарання, звільнення від покарання і його відбування. Ця позиція базується на міжнародно-правових актах, зокрема Декларації прав дитини, у Преамбулі якої зазначається, що неповнолітні, у зв'язку з їх фізичною і розумовою незрілістю, потребують спеціальної охорони і захисту, включаючи належний правовий захист.

Самостійна робота

1. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання неповнолітніх у зв'язку із закінченням строків давності.
3. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання неповнолітніх.

*Рекомендовані джерела інформації: основні: 1, 2, 9, 10, 15, 18-20, 22;
додаткові: 21, 22, 34, 59.*

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінювання результатів освітньої діяльності здобувачів освіти здійснюється такими засобами: усне опитування, перевірка контрольних робіт.

При усному та письмовому опитуванні здобувачів освіти викладач керується такими критеріями:

- оцінка “відмінно” виставляється здобувачу освіти, який в процесі усної (письмової) відповіді дає правильні відповіді на всі поставлені запитання, виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, дає висновки, тощо;

- оцінка “добре” виставляється здобувачу освіти, який має належний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді, переважно, правильно, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно дає відповідь на половину поставлених запитань, тощо;

- оцінка “задовільно” виставляється здобувачу освіти, який поверхово викладає суть навчального матеріалу, допускає багато помилок при відповідях на поставлені питання;

- оцінка “незадовільно” виставляється здобувачу освіти, що дає неправильні відповіді та допускає грубі помилки при відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою відповідь, або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання, тощо.

Перелік питань для рубіжного контролю

1. Поняття кримінального права як галузі.
2. Система кримінального права.
3. Наука кримінального права.
4. Поняття і види кримінального закону.
5. Поняття принципів кримінального права.
6. Джерела кримінального права.
7. Характеристика Кримінального кодексу України.
8. Структура кримінально-правових норм.
9. Тлумачення кримінального закону.
10. Види тлумачення.
11. Витоки та формування кримінального законодавства.
12. Принципи чинності кримінального закону.
13. Принцип громадянства.
14. Територіальний принцип дії закону в просторі.
15. Універсальний принцип дії закону в просторі.
16. Чинність закону в часі.
17. Зворотна сила закону.
18. Особливості відповідальності іноземних осіб та осіб без громадянства.
19. Соціальна природа та поняття кримінального правопорушення.
20. Ознаки кримінального правопорушення.
21. Класифікація кримінальних правопорушень.
22. Поняття кримінальної відповідальності.
23. Кримінально-правові відносини.
24. Підстави кримінальної відповідальності.
25. Форми кримінальної відповідальності.
26. Поняття складу кримінального правопорушення.
27. Основні елементи складу кримінального правопорушення.
28. Види складів кримінального правопорушення.
29. Значення складу кримінального правопорушення при кримінально-правовій кваліфікації.
30. Поняття об'єкта кримінального правопорушення.
31. Предмет кримінального правопорушення.
32. Потерпілий від кримінального правопорушення.
33. Класифікація об'єктів.
34. Поняття об'єктивної сторони.
35. Характеристика факультативних ознак об'єктивної сторони.
36. Характеристика основних ознак об'єктивної сторони..
37. Продовжувані, триваючі кримінальні правопорушення.
38. Поняття суб'єкта кримінального правопорушення.
39. Вік кримінальної відповідальності.

40. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.
41. Поняття осудності та неосудності.
42. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
43. Поняття вини.
44. Умисел і його види.
45. Необережність, її види.
46. Форми вини.
47. Діяння як ознака об'єктивної сторони.
48. Причинний зв'язок і наслідки як ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Перелік питань до комплексної контрольної роботи

1. Поняття кримінального права, його предмет, методи та завдання.
2. Система кримінального права України.
3. Наука кримінального права, її зміст та завдання.
4. Загальні та спеціальні принципи кримінального права.
5. Поняття кримінального закону, його значення та основні риси.
6. Джерела кримінального права України.
7. Структура кримінального закону. Диспозиція і санкція та їх види.
8. Види тлумачення кримінально-правових норм.
9. Чинність кримінального закону у просторі.
10. Територіальний принцип чинності кримінального закону.
11. Принцип громадянства та універсальний принцип дії кримінального закону.
12. Чинність кримінального закону в часі (принципи, поняття часу вчинення злочину, зворотна сила).
13. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки.
14. Відмінність кримінальних правопорушень від інших правопорушень.
15. Класифікація кримінальних правопорушень.
16. Кримінальна відповідальність (поняття, момент виникнення та припинення, форми реалізації).
17. Поняття складу кримінального правопорушення та його значення.
18. Елементи та ознаки складу кримінального правопорушення.
19. Види складу кримінальних правопорушень.
20. Кваліфікація кримінальних правопорушень (поняття та значення).
21. Поняття об'єкта кримінального правопорушення та його структура.
22. Класифікація об'єктів кримінальних правопорушень.
23. Родовий та видовий об'єкти кримінальних правопорушень (поняття, значення).
24. Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення (поняття, значення).
25. Предмет кримінального правопорушення.
26. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення (поняття, ознаки).
27. Матеріальний та формальний склад кримінальних правопорушень.
28. Причинний зв'язок та його кримінально-правове значення.
29. Триваючі, продовжувані та складні (складені) кримінальні правопорушення.
30. Спосіб, знаряддя та засоби вчинення кримінального правопорушення.
31. Місце, час, ситуація вчинення кримінального правопорушення.
32. Суб'єкт кримінального правопорушення (поняття, ознаки).
33. Осудність.
34. Вік, по досягненні якого особа може нести кримінальну відповідальність.
35. Спеціальний суб'єкт та його види.
36. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення (поняття, ознаки).

37. Поняття вини та її форми.
38. Умисел та його види.
39. Необережність та її види.
40. Випадок («казус») та його характеристика.
41. Мотив кримінального правопорушення та його види.
42. Мета кримінального правопорушення та її значення для кваліфікації злочинного діяння.
43. Юридична і фактична помилки та їх значення.
44. Обставини, що виключають злочинність діяння (поняття, види).
45. Необхідна оборона та умови її правомірності.
46. Перевищення меж необхідної оборони.
47. Крайня необхідність.
48. Стадії вчинення умисне кримінальне правопорушення (поняття, види).
49. Закінчене кримінальне правопорушення.
50. Готування до кримінального правопорушення.
51. Замах на кримінальне правопорушення.
52. Добровільна відмова від доведення кримінального правопорушення до кінця та її значення.
53. Співучасть у кримінальному правопорушенні (поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки).
54. Форми співучасті.
55. Види співучасників.
56. Особливості кваліфікації дій співучасників та призначення їм покарання.
57. Причетність до кримінального правопорушення та її форми.
58. Множинність кримінальних правопорушень (поняття, форми).
59. Повторність кримінальних правопорушень та її різновиди.
60. Реальна та ідеальна сукупність кримінальних правопорушень. Розмежування кваліфікації діяння за правилами сукупності та конкуренції норм.
61. Суть і мета покарання.
62. Перелік основних і додаткових видів покарань.
63. Позбавлення волі (характеристика).
64. Виправні роботи, громадські роботи (характеристика, відповідальність за ухилення від відбування цього покарання).
65. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (характеристика).
66. Штраф як міра покарання (характеристика).
67. Конфіскація майна (характеристика).
68. Обмеження волі (характеристика).
69. Загальні засади призначення покарання.
70. Призначення покарання при вчиненні кількох злочинів (умови, порядок, принципи і межі).
71. Призначення покарання за сукупністю вироків (умови, порядок, принципи і межі).
72. Обставини, які пом'якшують покарання.

73. Обставини, які обтяжують покарання.
74. Види звільнення від кримінальної відповідальності.
75. Види звільнення від покарання та його відбування.
76. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
77. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.
78. Примусові заходи медичного характеру (суть, підстави, порядок застосування).
79. Амністія (поняття, порядок застосування).
80. Помилування (поняття, порядок застосування).
81. Види покарання для неповнолітніх.
82. Судимість та її правові наслідки.
83. Строки погашення судимості.
84. Зняття судимості.

Тематика рефератів

1. Проблеми розвитку кримінального права України з урахуванням інтегрування в Європейський Союз.
2. Подальший розвиток принципів кримінального права в умовах демократичного суспільства.
3. Проблемні питання розвитку кримінального законодавства.
4. Поняття кримінального правопорушення, відмінність проступку від злочину.
5. Підстави кримінальної відповідальності.
6. Юридичний склад кримінального правопорушення, як конструкція для правової кваліфікації суспільної поведінки особи та явища.
7. Об'єктивна сторона юридичного складу кримінального правопорушення, як найважливіша ознака в правовій кваліфікації діяння.
8. Проблеми кримінальної відповідальності неповнолітніх.
9. Необхідна оборона, крайня необхідність та інші обставини, що виключають злочинність діяння.
10. Стадії скоєння кримінального правопорушення та їх вплив на кваліфікацію діяння та визначення міри покарання.
11. Поняття та система видів покарань.
12. Амністія, помилування та інші форми звільнення від покарання.
13. Примусові заходи медичного характеру.
14. Кваліфікація кримінальних правопорушень, вчинених на території 2-х і більше держав.
15. Вплив міжнародного кримінального права на кваліфікацію кримінальних правопорушень.
16. Видача злочинців: проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень по КК різних держав.
17. Дискусійні питання поняття складу кримінальних правопорушень, їх вплив на кваліфікацію.
18. Особливості кваліфікації насильства, як способу вчинення кримінальних правопорушень.
19. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень при психічному примусі..
20. Кваліфікація кримінальних правопорушень за участю спеціального суб'єкта.
21. Відмінність готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру.
22. Кваліфікація дій особи при добровільній відмові від доведення кримінального правопорушення до кінця.
23. Відповідальність особи при ексцесі виконавця.
24. Кваліфікація дій при змішаній формі вини.
25. Кваліфікація дій при причетності до кримінального правопорушення.
26. Особливості кваліфікації дій співучасників.
27. Вплив виду множинності на класифікацію кримінальних правопорушень.

28. Правила вирішення конкурентних ситуацій.

29. Характеристика факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

30. Характеристика основних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Задачі

1. 15 серпня 1999 року Вечірка і Каплієнко з хуліганських мотивів вбили Мірошниченка. Дії Вечірка і Каплієнко були кваліфіковані за ст. 93 КК України 1960 р., яка на той момент передбачала покарання у виді позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або смертної кари. Рішенням Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 р. положення КК України, які передбачали смертну кару, були визнані неконституційними. 22 лютого 2000 р. був прийнятий і 30 березня того ж року набув чинності закон «Про внесення змін до Кримінального, Кримінально-процесуального та Виправно-трудоного кодексів України», яким у системі покарань було передбачено новий вид покарання у виді довічного позбавлення волі.

Чи мав місце у даному випадку проміжний закон про кримінальну відповідальність? Закон у якій редакції може бути застосований до Вечірка і Каплієнко? Яке покарання може бути їм призначене?

2. Власенко протягом 2008 р. неодноразово примушувала свою малолітню дитину викрадати речі та гроші на ринках м. Харкова. У вересні 2008 р. її було затримано і кваліфіковано її дії як втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, за яке передбачено покарання у виді обмеження волі на строк до п'яти років або позбавлення волі на той самий строк (ст. 304 КК України). 1 жовтня 2008 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про внесення змін до статей 304 і 323 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за злочини проти сім'ї та дітей», яким за діяння, вчинене Власенко, було встановлене покарання у виді позбавлення волі на строк від чотирьох до десяти років. Цей закон був опублікований в «Урядовому кур'єрі» 24 жовтня, в «Голосі України» 1 листопада, в «Офіційному віснику України» 3 листопада 2008 р., у «Відомостях Верховної Ради України» 3 квітня 2009 р. Відповідно до розділу II названого закону він «набирає чинності з дня його опублікування».

Визначте, з якого моменту закон набув чинності? Чи має він зворотну дію? В яких межах може бути призначене покарання Власенко?

3. Приватний підприємець Мельник з грудня 2000 р. по 21 квітня 2002 р. включно здійснював виробництво дисків для лазерних систем зчитування (компакт-дисків) без отримання належної ліцензії. 17 січня 2002 р. Верховною Радою України був прийнятий Закон «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», яким КК України був доповнений ст. 2031, що передбачає кримінальну відповідальність за такі дії. Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону він мав набути чинності «через шістдесят календарних днів з дня опублікування». Закон був надрукований: у «Віснику законів України» 14 лютого 2002 р., в електронних законодавчих базах 18 лютого 2002 р., в «Урядовому кур'єрі» 20 лютого 2002 р., в «Офіційному віснику України» 1 березня 2002 р., у «Голосі України» 2 березня 2002 р., а у «Відомостях Верховної Ради України» 26 квітня 2002 р.

Які з названих публікацій є офіційними? Коли цей Закон набув чинності? Чи може він бути застосований до діяння, вчиненого Мельником?

4. У 2005 р. Олійник умисно знищив шляхом підпалу будинок Бутенка, в результаті чого також загинула старенька бабуся, яка мешкала в цьому будинку. Діяння Олійника було кваліфіковане судом за ч. 2 ст. 194 КК України і йому було призначене покарання у виді позбавлення волі строком на дванадцять років (санкція цієї норми передбачала покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років). Законом України від 15 квітня 2008 р. в санкції ч. 2 ст. 194 КК було передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до десяти років.

Чи має цей закон зворотну дію? Які наслідки зворотної дії цього закону стосовно Олійника?

5. У серпні 2001 р. Грищенко, керуючи автомобілем, порушив правила безпеки дорожнього руху, внаслідок чого загинуло три особи. Відповідно до ч. 3 ст. 215 КК України 1960 р. за такий злочин було передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк від трьох до п'ятнадцяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до п'яти років або без такого. Відповідно до ч. 3 ст. 286 КК України 2001 р. за таке ж діяння передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк до трьох років. Чи має ч. 3 ст. 286 КК України 2001 року зворотну дію в часі? Проаналізувавши зміст ч. 3 ст. 5 КК України 2001 року дайте відповідь на питання про те, в яких межах може бути призначене покарання Грищенку?

6. Пізно ввечері 4 квітня 2002 р. Кузнєцов, знаходячись в парку, вчинив хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК України). В той же день (4 квітня 2002 р.) в газеті «Урядовий кур'єр» був опублікований закон, яким були внесені зміни до санкції ч. 1 ст. 296 КК України. У попередній редакції у цій санкції було передбачено покарання у виді штрафу до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років. Новим законом було передбачено покарання у виді штрафу від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до п'яти років. Відповідно до розділу II нового закону він набув чинності з дня його опублікування. Коли новий закон набув чинності? Чи має він зворотну дію? Чи може він бути застосований до Кузнєцова?

7. Головний конструктор одного з українських авіабудівних підприємств Ващенко у липні 1995 р. внаслідок неналежного виконання своїх службових обов'язків допустив порушення технічних вимог при встановленні двигунів на літак АН-24. У жовтні 2001 р. цей літак, здійснюючи міжнародний рейс,

через названі порушення зазнав аварії над територією Молдови, внаслідок чого загинули екіпаж та всі пасажери.

Як у КК України вирішується питання про час і місце вчинення кримінального правопорушення? Що потрібно визнати часом вчинення кримінального правопорушення в даному випадку? Чи можна цей злочин визнати вчиненим на території України?

8. Громадянин України Монастирський, знаходячись у відрядженні у Вірменії, вчинив крадіжку чужого майна, за що був засуджений вірменським судом до двох років позбавлення волі. Це покарання він повністю відбув і повернувся в Україну.

Чи може Монастирський бути притягнутим в Україні до кримінальної відповідальності за крадіжку, вчинену у Вірменії?

Варіант: після повернення в Україну Монастирський знову вчинив крадіжку.

Чи може крадіжка, вчинена в Україні, кваліфікуватися як повторна? Чи має юридичне значення в Україні вирок вірменського суду?

9. У березні 2011 р. Івченко підробив посвідчення потерпілого від аварії на Чорнобильській АЕС, яке мав намір використати для отримання пільг по оплаті за житло. На той час у санкції ч. 1 ст. 358 КК України за таке діяння передбачалося покарання у виді штрафу до сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до трьох років. 1 липня 2011 р. набув чинності Закон України від 7 квітня 2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», яким у згаданій санкції було встановлене покарання у виді штрафу до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешту на строк до шести місяців або обмеження волі на строк до двох років.

Чи є в даному випадку підстава для зворотної дії кримінального закону в часі? Яке покарання може бути призначене Івченку після 1 липня 2011 р.?

10. Матяш з метою покататися верхи незаконно заволодів конем, який належав фермеру Давиденку. Проскакавши на коні певну відстань, він покинув його. Слідчий кваліфікував дії Матяша за ч. 1 ст. 289 КК України як незаконне заволодіння транспортним засобом. В постанові про порушення кримінальної справи він зазначив, що хоча згідно з приміткою до ст. 286 КК України, коня і не можна визнати транспортним засобом, однак дії Матяша мають досить високий ступінь суспільної небезпечності, а з усіх статей КК України тільки ст. 289 передбачає відповідальність за діяння, схоже до того, яке вчинив Матяш.

Чи правильним є рішення слідчого?

11. Протягом 2005 р. Кринична систематично поза шлюбом вступала в сексуальні стосунки з чоловіками за плату. 23 лютого 2006 р. вироком суду Криничну було визнано винною і засуджено за систематичне зайняття проституцією, тобто надання сексуальних послуг з метою отримання доходу, зач.1 ст. 303 КК. Прокурор в касаційному поданні зазначив, що у період розгляду кримінальної справи судом першої інстанції редакція зазначеної статті була змінена Законом України від 12 січня 2006 р. № 3316–IV, який набув чинності 10 лютого 2006 р., і порушив питання про скасування вироку суду і закриття справи. Ознайомтесь зі зміненою редакцією зазначеної статті і вирішіть питання про те, чи можна визнати вчинене Криничною діяння злочином і чи підлягає касаційне подання задоволенню?

12. Пахомов пізно ввечері повернувся до свого будинку в стані алкогольного сп'яніння і почав шукати дружину, яка, побоюючись його, пішла до сусідів. Оскільки було темно, Пахомов запаливав сірники і кидав їх на підлогу. Не знайшовши дружину, він пішов на вулицю. Від одного з

необережно кинутих Пахомовим сірників виникла пожежа, внаслідок якої спалахнув будинок, що належав Пахомову. Ознайомтесь зі змістом розділу VI Особливої частини КК і вирішіть питання про те, чи можна визнати діяння Пахомова кримінальним правопорушенням?

13. Корякін, який відпочивав на березі моря, знайшов у піску золотий годинник, на зворотній стороні якого було зроблено дарчий надпис на ім'я Вишневського. Через деякий час при випадковій зустрічі в ресторані Вишневський упізнав свій годинник. Слідчий пред'явив Корякіну обвинувачення за ст. 193 КК України.

Чи правомірні дії слідчого? Чи можна визнати діяння Корякіна кримінальним правопорушенням?

14. Рядового строкової військової служби Потапова було притягнуто до кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 407 КК України. Як було з'ясовано, Потапов о 22 год. 11 червня 2008 р., маючи намір провідати тяжко хворого батька, самовільно залишив військову частину і поїхав додому, звідки повернувся о 22 год. 30 хв. 14 червня 2008 р. Намір відвідати хворого батька крім показань обвинуваченого підтверджується довідкою про інвалідність і знаходження на стаціонарному лікуванні його батька. Крім того, в справі встановлено, що Потапов неодноразово звертався до командування з проханням надати йому короткострокову відпустку, в чому йому було відмовлено; самовільно знаходився поза військовою частиною протягом нетривалого часу і самостійно повернувся до місця служби, щиро розкався у вчиненому, під час проходження служби характеризувався позитивно.

Чи правомірне притягнення Потапова до кримінальної відповідальності? Чи є підстави для застосування до нього ч. 2 ст. 11 КК України?

15. Ванюшин, знаходячись в торгівельному залі супермаркету, на очах у іншого покупця, взявмиловартістю 2 грн. і тюбик крему ціною 5 грн. і, не сплативши їхньої вартості, вийшов з торгівельного залу. Однак на виході з

супермаркету його було затримано охороною. Ванюшина визнано винним у замаху на грабіж. Чи правомірне рішення суду? Які умови застосування ч. 2 ст. 11 КК?

16. Агафонов, дізнавшись, що у касі заводу після виплати заробітної плати залишилась значна сума грошей, вирішив їх викрасти. Дочекавшись, коли всі робітники пішли додому, він вліз до каси, зламав сейф, але знайшов там лише 9 грн. Вхопив гроші та хутко зник.

Чи є підстави визнати вчинене Агафоновим діяння малозначним із астосувати до нього ч. 2 ст. 11 КК України? Якщо ні, то чому? Які обов'язкові умови застосування ч. 2 ст. 11 КК України?

17. Ковальов вперше вчинив кримінальне правопорушення – шахрайство, відповідальність за яке передбачена ч. 1 ст. 190 КК, щиро покався, повністю усунув заподіяну шкоду та активно сприяв розкриттю кримінального правопорушення. Адвокат Ковальова вважав, що його потрібно звільнити від кримінальної відповідальності на підставі ст. 45 КК України. Суд не погодився з адвокатом, аргументуючи це тим, що шахрайство має значну суспільну небезпечність і є умисним кримінальним правопорушенням середньої тяжкості.

Яким чином слід вирішити справу? Як у КК України вирішуються питання про віднесення злочину до певної категорії за ступенем тяжкості?

18. Куречко вчинив умисне вбивство, за яке його на підставі ч. 1 ст. 115 КК України його було засуджено до 8 років позбавлення волі.

Визначте, до категорії яких кримінальних правопорушень належить кримінальне правопорушення, вчинений винним? Яку класифікацію передбачає КК України? Які критерії покладені в основу класифікації кримінальних правопорушень?

19. Головного бухгалтера Саратовську було засуджено за службове підроблення за ч. 1 ст. 366 КК України за підроблення підпису керівника підприємства на платіжних документах, на підставі яких було здійснено

перерахування великої суми коштів по сплаті боргів підприємством. В апеляційній скарзі захисник просив вирок скасувати, посилаючись на те, що внаслідок підроблення підпису матеріальної або іншої шкоди інтересам підприємства, державі, іншим юридичним чи фізичним особам спричинено не було і не могло бути спричинено, оскільки за платіжними дорученнями було здійснено платежі, які були обов'язковими для підприємства і впливали з договірних правовідносин та законів.

Чи містить діяння Саратовської ознаки малозначності? Які умови застосування ч. 2 ст. 11 КК України?

20. Канчук навмисно поширив, тобто повідомив невизначеному колу осіб задалегідь неправдиві вигадки, що ганьблять особу громадянина Петрощука. Останній подав заяву до правоохоронних органів з проханням притягнути Канчука до кримінальної відповідальності. У задоволенні заяви було відмовлено.

Ознайомтесь зі змістом розділу III Особливої частини КК України і вирішіть питання про правомірність такої відмови. Чи можна визнати діяння Канчука кримінальним правопорушенням?

21. Маргелов, який здійснював ремонт даху, з необережності випустив з рук молоток, заподіявши Зарубіну, який проходив повз будинку, легкі тілесні ушкодження, що спричинили короткочасний розлад здоров'я. Маргелова було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального праворушення, який передбачений ч. 2 ст. 125 КК.

Ознайомившись з розділом II Особливої частини КК, вирішіть питання чи є вчинене діяння кримінальним правопорушенням і чи правильно вирішено питання про відповідальність Маргелова?

22. Слюсаря Бабенка було звинувачено в тому, що він відімкнув сейф в кабінеті заступника директора фабрики і таємно привласнив 2 грн., які належали підприємству. При цьому він залишив у сейфі інші гроші на

загальну суму 1968 грн. Як стало потім відомо, 2 грн. йому не вистачало для придбання квитка до кінопалацу.

Чи можливо притягти Бабенка до кримінальної відповідальності? Чи є підстави для застосування до нього ч. 2 ст. 11 КК України?

23. Вироком суду Печкіна було визнано винним у доведенні особи, яка перебувала в матеріальній залежності від нього, до самогубства, що сталося внаслідок жорстокого поводження. На підставі наявності в діях Печкіна великої суспільної небезпеки цей злочин було визнано тяжким.

Визначить, який формальний критерій покладено в основу класифікації кримінальних правопорушень. Чи можливо визнати тяжким кримінальним правопорушенням, що передбачений ч. 2 ст. 120 КК України?

24. Бусигін з метою помсти вирішив вбити Санька, і довго стежив за ним, однак можливості непомітно вчинити злочин не було. Тоді Бусигін запросив Санька купатися на річку, маючи намір втопити його. Санько погодився прийти. Під час купання, несподівано потрапивши у вир, Санько не зміг впливти і став кликати на допомогу. Побачивши, що Санько потопав, Бусигін не став його рятувати, виліз на берег і став чекати, коли той потоне. Після цього Бусигін пішов додому. Чи є причинний зв'язок між діянням Бусигіна (запрошенням купатись) та смертю Санька?

25. На подвір'ї багатоквартирного будинку 15-річний Мішин катався на велосипеді. Коли він проїжджав повз малюків, які гралися у пісочниці, з ним стався епілептичний напад. При падінні з велосипеда Мішин сильно вдарив плечем маленьку дівчинку, спричинивши їй тілесне ушкодження середньої тяжкості. Чи є об'єктивна сторона кримінального правопорушення в поведінці Мішина?

26. Озброєний пістолетом Обухов увірвався до магазину і, погрожуючи вбивством, почав вимагати від касира Степанової, що б вона відкрила сейф. Степанова сейф відкрила, Обухов забрав гроші і зник.

Чи є діяння як ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення в поведінці Степанової? Яке значення має наявність фізичного або психічного примусу для вирішення цього питання?

27. Під час сварки, яка перейшла в бійку, Ступоров пошкодив око Сундукову. Лікар сільської лікарні встановив, що є загроза втратити зір, і рекомендував негайну операцію. Потерпілого перевозили до обласного центру на санітарному літаку. Під час польоту Сундуков застудився і невдовзі помер від запалення легенів. Чи є причинний зв'язок між діями Ступорова та смертю Сундукова?

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Амністія - це повне чи часткове звільнення від кримінальної відповідальності і покарання певної категорії осіб, винних у вчиненні злочинів. Амністія оголошується Верховною Радою України законом про амністію [ч. 3 ст. 92 Конституції, ст. 1 Закону України від 1 жовтня 1996 р. (із змінами від 19 грудня 1996 р.) «Про застосування амністії в Україні»].

Аналогія - застосування до відносин, що не передбачені законом безпосередньо, інших законодавчих норм, які регулюють відносини, найбільш близькі за своєю сутністю.

У кримінальному праві застосування аналогії не припустимо (на відміну, скажімо, від права цивільного), адже таке застосування означає порушення законності.

Афект фізіологічний - короткочасна бурхлива реакція психіки людини на несподівані, сильнодіючі негативні подразники. В кримінальному праві вчинення злочину в стані афекту, гніву, страху, викликаного неправомірними діями потерпілого, вважаються пом'якшуючою обставиною (п. 4 ст. 40 КК).

Закон спеціально передбачає привілейовані склади кримінальних правопорушень, вчинені у стані афекту (ст. 95, 103 КК).

Бандитизм - особливо тяжке кримінальне правопорушення проти громадської безпеки, а також життя, здоров'я і власності осіб. Формами бандитизму є: а) організація озброєної банди з метою нападу на підприємства, організації чи на окремих осіб; б) участь у такій банді; в) участь у вчинюваному нею нападі (ст.257 КК).

Вбивство - протиправне (умисне або необережне) позбавлення життя однією людиною (групою людей) іншої людини. Розрізняються: основний склад вбивства (ст. 94 КК), кваліфіковані склади (ст. 93 КК) і привілейовані склади вбивства (ст. 95-98 КК).

Виконавець кримінального правопорушення - один із співучасників злочину. Особа, яка безпосередньо вчинила кримінальне правопорушення (ч. 3 ст. 19 КК).

Види покарань - усі покарання, зведені в єдиний, вичерпний перелік, що побудований за певним принципом (у нині діючому КК - від найбільш суворих до таких, що найменше містять у собі каральну ознаку), створюють систему покарань.

Покарання можуть бути класифіковані за різними підставами. Найбільш практично значуща класифікація покарань- це поділ покарань на основні (тобто такі, що можуть бути призначені лише самостійно, без додавання до інших, і які по конкретній справі покликані зробити вирішальний внесок у досягнення мети покарання):

- довічне позбавлення волі;
- позбавлення волі на певний строк;
- виправні роботи без позбавлення волі;
- позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю;
- штраф;

-громадська догана (для військовослужбовців строкової служби може застосовуватися покарання у вигляді направлення в дисциплінарний батальйон);

додаткові (тобто такі, що можуть застосовуватися як додаток до основних):

-конфіскація майна;

-позбавлення військових, спеціальних звань, рангів, чинів, кваліфікаційних класів;

-позбавлення батьківських прав.

Позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю і штраф можуть застосовуватися не тільки як основні, але й як додаткові покарання (ст. 23 КК).

Вимагання - корисливо-насильницьке кримінальне правопорушення, який полягає у вимозі передачі державного, колективного або індивідуального майна або вчинення будь-яких дій майнового характеру під погрозою: насильства над особою, у віданні або під охороною якої перебуває це майно, або над власником майна чи близькими йому особами, розголошення відомостей, що ганьблять потерпілого або близьких йому осіб, пошкодження або знищення їхнього особистого або державного чи колективного майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною (ст. 86-2, 144 КК).

Вина - психічне ставлення особи до вчиненого нею кримінального правопорушення (суспільно небезпечного діяння і його шкідливих наслідків), що виявляється у формі умислу або необережності.

Керуючись конституційними положеннями про те, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ст. 62

КК), а також тим, що однією з основних засад судочинства є забезпечення доведеності вини (ст. 129 КК), кримінальне право закріплює положення, згідно з яким кримінальній відповідальності і покаранню підлягає лише особа, винна у вчиненні кримінального правопорушення, тобто така, що умисно або з необережності вчинила передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння (ст. 3 КК). Отже, відповідальності без наявності вини кримінальне право не знає.

Відповідальність кримінальна - один з видів юридичної відповідальності (поруч з адміністративною, дисциплінарною, цивільно-правовою тощо). Серед заходів кримінально-правового впливу чільне місце займає покарання - найбільш суворий вид державного примусу. Поруч з цим кримінальна відповідальність може виявитись у примусових заходах виховного характеру, медичного характеру тощо.

Гіпотезу, тобто умову, за якої застосовується правова норма, статті Особливої частини КК описують не текстуально, а контекстуально, тобто вона розуміється як необхідна. Текстуально ж ці статті описують диспозицію та санкцію. Норми ж Загальної частини санкцій не містять.

Грабіж - злочин проти власності, що полягає у відкритому викраденні державного, колективного чи індивідуального майна громадян без застосування насильства (ч. 1 ст. 82, ч. 1 ст. 141 КК) або відкритому викраденні майна, поєднаному з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства (ч. 2 ст. 82, ч. 2 ст. 141 КК).

Давність - сплинення встановлених у кримінальному законі строків притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 48 КК) або виконання обвинувального вироку (ст. 49 КК). Сплинення цих строків означає, що особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, не може бути притягнуто до кримінальної відповідальності, а відносно засудженої особи обвинувальний вирок не виконується.

Диспозиція статті Особливої частини КК - перша частина статті, яка визначає злочинне діяння, що у ній передбачене.

Диспозиція - це та частина норми, де називається, вказується або описується діяння, за скоєння яких передбачена конкретна міра покарання.

Диспозиції в кримінально-правових нормах Особливої частини описують стандарти заборонної (злочинної) поведінки певного виду, однак текстуально ці диспозиції описують лише специфічні для даного виду злочину ознаки, а інші необхідні ознаки, які є спільними для багатьох злочинів, законодавець вказує в нормах Загальної частини. Диспозиції в Особливій частині побудовані за принципом логічної норми.

Для опису ознак складу конкретного кримінального правопорушення законодавець використовує один із чотирьох видів диспозицій: просту, описову, відсильну та бланкетну.

Вона може бути називною (злочин тільки названо), описовою (дані ознаки злочину), бланкетною (відсилає до некримінально-правових норм, які містять окремі ознаки злочину) і посилальною (відсилає за ознаками діяння до іншої статті чи частини статті КК).

Діяльне розкаяння - дії особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і розкаялась у цьому, по мінімізації шкоди від свого суспільно небезпечного діяння. Діяльне розкаяння не звільняє від кримінальної відповідальності, але його прояв є пом'якшуючою відповідальність обставиною. Воно може проявитись у відверненні винним шкідливих наслідків вчиненого кримінального правопорушення або добровільному відшкодуванні завданої втрати чи усуненні заподіяної шкоди (п. 1 ст. 40 КК), а також у щирому розкаянні або явці з повинною, сприянні розкриттю злочину (п. 8 ст. 40 КК).

Діяння (дія або бездіяльність) суспільно небезпечне - розуміється подвійно:

1) як синонім поняття кримінального правопорушення і

2) як обов'язкова ознака об'єктивної сторони складу злочину, яка може проявитись у вигляді вольової активної поведінки особи (дія) або у вольовій пасивній поведінці - невиконанні того, що особа повинна була і могла вчинити (бездіяльність).

Добровільна відмова від вчинення злочину - припинення особою умисної злочинної діяльності на стадії готування або замаху при розумінні наявності можливості довести цю діяльність до кінця.

Добровільна відмова виконавця здебільшого передбачає пасивну поведінку, для організатора, підмовника, пособника - вона означає активні дії, що призвели до ситуації, коли виконавець не зміг вчинити злочину.

Добровільна відмова є підставою для звільнення особи від кримінальної відповідальності, якщо практично вчинене нею діяння не містить складу іншого злочину (ст. 18 КК).

Закон кримінальний - нормативний акт, прийнятий Верховною Радою України як законодавчим органом і такий, що містить у собі правові норми, які встановлюють принципи і підстави кримінальної відповідальності, призначення покарання, звільнення від кримінальної відповідальності і покарання, а також визна-чає, які суспільно небезпечні діяння вважаються злочинами і які покарання можуть бути призначені за їх вчинення.

Звільнення від покарання - рішення суду про звільнення особи від відбування покарання або від подальшого його виконання за умови, що мета покарання досягнута вже під час винесення вироку або в результаті часткового відбуття призначеного покарання. Таке ж рішення суд може прийняти і при неможливості подальшого виконання покарання у зв'язку із хворобою засудженої особи.

Зворотна сила кримінального закону - згідно зі ст. 58 Конституції України закони не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Це положення наведене у ст. 6 КК, яка зазначає, що закон, який усуває караність діяння

або пом'якшує покарання, має зворотну силу, тобто поширюється з моменту набрання ним чинності також на діяння, вчинені до його видання.

Закон, що встановлює караність діяння або посилює покарання, зворотної сили не має.

Згвалтування - злочин проти статевої свободи і статевої недоторканості особи жіночої статі. Це статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози або з використанням безпорадного стану потерпілої (ст. 117 КК).

Кримінальне правопорушення- передбачене ККУ суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

а) суспільною небезпечністю (об'єктивна властивість спричиняти шкоду суспільним інтересам);

б) протиправністю (передбачення в особливій частині КК);

в) винністю (наявність психічного відношення особи до вчиненого у формі умислу або необережності);

г) караністю (передбачення покарання як міри державного примусу).

Кваліфікація кримінального правопорушення - кримінально-правове оцінювання фактичних обставин діяння, яке містить ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею КК.

Конкуренція кримінально-правових норм - ситуація, коли одне й те саме діяння підпадає під дію двох або більше кримінально-правових норм. При цьому одна норма, що охоплює більше коло діянь, є загальною щодо другої, спеціальної, яка стосується тільки конкретного діяння або більш вузької групи діянь. За наявності конкуренції норм кваліфікація здійснюється за спеціальною нормою. Наприклад, п. «в» ст. 93 КК є загальною нормою щодо ст. 190-1 КК, яка є спеціальною і саме остання застосовується при посяганні на життя, скажімо, працівника міліції у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною з охороною громадського порядку.

Контрабанда кримінально-правова - злочин у сфері економічної діяльності, це найбільш небезпечні випадки переміщення товарів, валюти, цінностей та інших предметів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Крадіжка - злочин проти державної, колективної або індивідуальної власності. Полягає у таємному викраденні майна.

Крайня необхідність - обставина, що виключає суспільну небезпеку діяння, яке хоч і підпадає під ознаки діяння, передбаченого кримінальним законом, але вчинене для усунення небезпеки, що загрожує інтересам держави, громадським інтересам, особі чи правам цієї людини або інших громадян, якщо цю небезпеку за даних обставин не можна було усунути іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернута шкода.

Мета кримінального правопорушення - результат, якого прагне досягнути особа, яка вчиняє злочин. Мета тісно пов'язана з мотивом. Мотив кримінального правопорушення - це спонукання, мета - бажаний кінцевий результат злочинної діяльності.

Мета є факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Множинність кримінального правопорушення - випадки, коли однією особою вчиняється два і більше кримінальних правопорушень, що зумовлює особливості їх кваліфікації і призначення покарання.

Множинність кримінальних правопорушень може бути як сукупність (розрізняється сукупність ідеальна, коли одним діянням вчиняється два і більше злочинів, і реальна, коли між вчиненими діяннями є певний проміжок часу), повторність (розрізняють повторність ідентичних, однорідних і різнорідних кримінального правопорушення) і рецидив (нове кримінальне правопорушення вчиняється після засудження за попередній).

Мотив кримінального правопорушення - зумовлені певними потребами, емоціями та інтересами внутрішні спонукання, які породжують у особи рішення вчинити злочин.

Мотив є факультативною ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Незакінчене кримінальне правопорушення - попередня злочинна діяльність, можлива у кримінального правопорушення з прямим умислом. Закон називає такі її види: готування до кримінального правопорушення і замах на кримінального правопорушення. Разом із закінченим кримінальним правопорушенням вони становлять стадії кримінального правопорушення.

Необережність - одна з двох форм вини (поряд з умислом), передбачених у кримінальному законодавстві (ст. 9 КК).

Необережність поділяється на злочинну самовпевненість і злочинну недбалість. Особа вчиняє діяння із злочинною самовпевненістю, коли вона передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків своєї дії або бездіяльності, але легковажно розраховувала на їх відвернення.

Особа вчиняє діяння із злочинною недбалістю, коли вона не передбачала настання суспільно небезпечних наслідків своєї дії або бездіяльності, хоч повинна була і могла їх передбачити.

Таким чином, зазначені два види необережності розрізняють насамперед за інтелектуальною ознакою: при злочинній самовпевненості особа передбачає (абстрактно, на відміну від умислу, де передбачення має конкретний характер) можливість настання суспільно небезпечних наслідків як результат свого діяння, а при злочинній недбалості таке передбачення взагалі відсутнє. Звідси - відмінність і між вольовими моментами: у першому випадку в наявності легковажний розрахунок на відвернення суспільно небезпечних наслідків, що не виправдався; у

другому випадку - обов'язок особи передбачити ці наслідки (об'єктивний критерій) і можливість їх передбачення (суб'єктивний критерій).

Необхідна оборона - дії, вчинені з метою захисту інтересів чи прав особи, яка захищається, або іншої особи, інтересів суспільства або держави від суспільно небезпечного посягання шляхом завдання шкоди тому, хто посягає, якщо такі дії були зумовлені потребою негайного відвернення чи припинення посягання (ст. 15 КК).

Неосудність - підстава визнання особи, яка вчинила суспільно небезпечне протиправне діяння, такою, що не підлягає кримінальному покаранню. Полягає в тому, що особа під час вчинення вказаного діяння не могла усвідомлювати своїх дій або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану (тобто була у стані неосудності). До такої особи за призначенням суду можуть застосовуватись примусові заходи медичного характеру (ст. 12, 13 КК).

Об'єкт кримінального правопорушення - сторона (елемент) складу кримінального правопорушення. Це блага, інтереси, на які посягає злочинне діяння і які охороняються кримінальним законом. Одночасно існує предмет кримінального правопорушення, як річ (сукупність речей) зовнішнього світу, впливаючи на які особа здійснює злочинне посягання на відповідний об'єкт (при крадіжці - об'єктом є відносини власності, предметом - викрадена річ).

Об'єктивна сторона (елемент) кримінального правопорушення, що складається з ознак, які характеризують його зовнішній прояв: а) суспільно небезпечне діяння; б) суспільно небезпечні наслідки; в) причинний зв'язок між діянням і наслідками; г) об'єктивні обставини вчинення діяння (час, місце, спосіб, знаряддя і засоби, а також обстановка скоєння кримінального правопорушення).

Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність - перелічені в законі (ст. 40, 41 КК) чинники, що стосуються особи злочинця або вчиненого нею злочину і, які за їх наявності дають підстави суду в межах санкції статті, за якою кваліфікується вчинене винним діяння, призначати справедливе покарання з урахуванням всіх особливостей конкретного злочинного прояву.

Організатор - один з видів співучасників у вчиненні кримінального правопорушення. Це особа, яка організувала вчинення кримінального правопорушення або керувала його вчиненням (ч. 4 ст. 19 КК).

Підмовник - один з видів співучасників у вчиненні кримінального правопорушення. Це особа, яка схилила до вчинення злочину (ч. 5 ст. 19 КК).

Покарання - це найсуворіша міра державного примусу, що застосовується судом у вирокі до особи, яка вчинила злочин, є за своєю суттю карою і від імені держави негативно оцінює як злочин, так і особу, що його вчинила.

Види покарань названі в ст. 23 КК і описані у ст. 25-38 КК.

Помилування - акт Президента України, що стосується конкретно визначеної особи (групи осіб), яка засуджена за вчинення кримінального правопорушення сприятливими для неї обставинами: звільненням (повністю чи частково) від відбування покарання, зняттям судимості тощо (п. 27 ч. 1 ст. 106 Конституції України).

Посадова особа - така, що постійно чи тимчасово здійснює функції представника влади, а також займає постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконує такі обов'язки за спеціальним повноваженням (ст. 164 КК).

Пособник - один з видів співучасників у вчиненні кримінального правопорушення. Це особа, яка сприяла вчиненню кримінального правопорушення порадами, вказівками, наданням засобів або усуненням перешкод, а також особа, яка заздалегідь обіцяла сховати злочинця, знаряддя і засоби вчинення кримінального правопорушення, сліди кримінального правопорушення або предмети, добуті злочинним шляхом (ч. 6 ст. 19 КК).

Призначення покарання - згідно з вимогами ст. 39-44 КК, визначення судом в обвинувальному вирокі відповідного виду покарання і його розміру стосовно особи, визнаної винною у вчиненні одного чи кількох злочинів.

Принципи кримінального права - основоположні засади, на яких базується кримінально-правове регулювання, і якими керується система кримінального права. Ці засади мають конституційне походження. Серед них насамперед можна назвати принцип верховенства права (законності), зафіксований у ст. 8 Конституції України; принцип демократизму, тобто рівність усіх громадян перед законом (ст. 21, 24 Конституції України); принцип неможливості бути двічі притягнутим до юридичної відповідальності одного виду за одне і те саме правопорушення (ст. 61 Конституції України), принцип індивідуалізації юридичної відповідальності, у тому числі і кримінальної (ст. 61 Конституції України); принцип гуманізму, верховенства прав і свобод людини (ст. 3 Конституції України); принцип відповідальності лише за наявності вини (ст. 62 Конституції України).

Продовжуване кримінальне правопорушення - різновид складного одиничного злочину. Полягає в тому, що особа вчиняє дві і більше тотожних дії, спрямованих до єдиної мети і об'єднаних єдиним умислом. Наприклад, особа, щоб здобути збірку творів певного письменника, щораз відвідуючи бібліотеку, викрадає один том цієї збірки. Відповідальність

настає залежно від загальної суми викраденого або того, що намічалось викрасти.

Рецидив кримінального правопорушення - вчинення кримінального правопорушення особою, що має непогашену і не зняту судимість за раніше вчинений злочин.

Розбій - кримінальне правопорушення проти власності (ст. 86, 142 КК). Визначається як напад з метою заволодіння державним, колективним чи індивідуальним майном, поєднаний з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства.

Кримінальне правопорушення посягає на два об'єкти: власність і особу (життя чи здоров'я потерпілого). Вважається закінченим з моменту здійснення нападу.

Розкрадання - узагальнене поняття різних видів посягань на власність, що мають ряд загальних ознак.

Розкраданням є протиправне безвідплатне вилучення або звернення чужого майна на користь винного або інших осіб з корисною метою, яке завдало матеріальної шкоди власнику або іншому володарю цього майна.

Види посягань на власність розрізняються за способом їх вчинення. Чинне законодавство знає такі:

крадіжка - таємно;

грабіж - відкрито;

розбій - нападом;

шахрайство - обманом чи зловживанням довір'ям;

вимагання - погрозою застосування насильства чи шантажем;

привласнення чи розтрата - зловживанням довір'ям;

розкрадання шляхом зловживання посадовим становищем.

Система покарань - це встановлений кримінальним законом обов'язковий для суду вичерпний перелік покарань, які розташовані у певній послідовності і певним способом співвідносяться.

До системи покарань належать покарання основні, додаткові і такі, які можуть застосовуватися як основні, так і додаткові.

Склад кримінального правопорушення - сукупність зафіксованих у кримінальному законі об'єктивних і суб'єктивних ознак, наявність яких дає підстави розглядати певне суспільно небезпечне діяння, як конкретне кримінальне правопорушення. Наявність у діянні особи складу кримінального правопорушення є єдиною юридичною підставою кримінальної відповідальності, тому це поняття вважається одним з найважливіших у кримінальному праві. У структурі складу кримінального правопорушення наявні чотири невідірвні один від одного елементи:

об'єкт,

об'єктивна сторона, суб'єкт,

суб'єктивна сторона, які, у свою чергу, мають певні ознаки (див. поняття вказаних сторін).

Склади кримінального правопорушення за ступенем суспільної небезпеки поділяють на:

основний (наприклад, ст. 94 КК),

з обтяжуючими обставинами або кваліфікований (ст. 93 КК),

з пом'якшуючими обставинами, або привілейований (ст. 95, 96, 97, 98 КК).

За конструкцією складу кримінального правопорушення поділяють на: матеріальні (передбачають обов'язкове настання конкретних суспільно небезпечних наслідків у результаті вчиненого діяння, звідси кримінальне правопорушення вважається закінченим тільки за наявності цих наслідків);

формальні (не передбачають настання суспільно небезпечних наслідків, звідси кримінальне правопорушення вважається закінченим після вчинення суспільно небезпечного діяння).

Різновидом формальних складів кримінальне правопорушення є т. з. утяті склади, тобто такі, у яких законодавець з метою підкреслити їх особливу небезпеку переносить момент закінчення кримінального правопорушення на стадію готування або замаху (скажімо, бандитизм - ст. або розбій -).

Складене кримінального правопорушення - різновид складного одиночного злочину. Він конструюється з кількох діянь, кожне з яких само собою є злочинним, але через їх органічну єдність вони створюють один злочин, який охоплюється ознаками однієї статті КК (скажімо, втеча з місця позбавлення волі або з-під варти, поєднана з насильством).

Співучасть у кримінальному правопорушенні - умисна спільна участь двох або більше осіб у вчиненні кримінального правопорушення.

Об'єктивні ознаки співучасті:

1) участь у вчиненні кримінального правопорушення двох або більше осіб;

2) спільність діянь співучасників.

Суб'єктивні ознаки співучасті:

1) співучасть можлива тільки в умисних кримінальних правопорушеннях;

2) всі співучасники діють при вчиненні кримінального правопорушення умисно. Видами співучасників закон визнає виконавця, організатора, підмовника і пособника.

Співучасть поділяється на форми. За виконуваними ролями співучасників:

10 співвиконання (всі співучасники виступають у ролі виконавців);

2) складна співучасть (поруч з виконавцем у наявності організатор, підмовник, пособник).

За усталеністю суб'єктивних зв'язків між співучасниками діяння може бути вчинено:

- 1) без попереднього зговору;
- 2) з попереднім говором;
- 3) організованою групою;
- 4) злочинним співтовариством.

При призначенні покарання суд зобов'язаний врахувати ступінь і характер участі кожного із співучасників у вчиненні злочину.

Стадії кримінального правопорушення - це певні етапи здійснення умисного кримінального правопорушення, які поділяються за характером злочинної діяльності.

Розрізняються такі стадії кримінального правопорушення:

- 1) готування;
- 2) замах;
- 3) закінчене кримінального правопорушення.

Перші дві стадії об'єднуються поняттям попередньої злочинної діяльності.

При призначенні покарання суд зобов'язаний врахувати ступінь здійснення злочинного наміру.

Суб'єкт кримінального правопорушення - сторона (елемент) складу кримінального правопорушення; особа, що вчинила передбачене законом суспільно небезпечне діяння і здатна нести кримінальну відповідальність.

Ознаками суб'єкту є:

- 1) фізична особа;
- 2) осудність;
- 3) досягнення передбаченого кримінальним законом віку;

4) наявність додаткових (крім вказаних) ознак, що передбачені в Особливій частині КК і які роблять суб'єкт кримінального правопорушення спеціальним.

Суб'єктивна сторона (елемент) кримінального правопорушення, що складається з ознак, які характеризують внутрішнє, психічне відношення злочинця до вчиненого ним діяння і його наслідків:

- 1) вина;
- 2) мотив;
- 3) мета.

Сукупність кримінальних правопорушень - вид множинності кримінальних правопорушень, при якому відсутня судимість хоча б за один з них. Вирізняються два види сукупності: ідеальна і реальна (традиційні історичні назви).

При ідеальній сукупності одним діянням вчиняється два або більше злочинів, передбачених різними статтями КК. Скажімо, вбивця стріляє в намічену жертву, але влучає в людину, що знаходилася поруч. У наявності замах на умисне вбивство і вбивство з необережності.

При реальній сукупності йдеться про вчинення двох або більше злочинів, кожен з яких вчиняється самостійним діянням. Скажімо, суб'єкт бере хабар і, в свою чергу, дає хабар іншій особі.

Триваюче кримінальне правопорушення - різновид складного одиночного кримінального правопорушення. Полягає в тому, що особа вчиняє певне злочинне діяння (дію або бездіяльність) і потім безперервно здійснює склад цього злочину (наприклад, незаконно придбавши бойовий пістолет, особа зберігає його протягом певного часу, весь цей час вчиняючи діяння, передбачене ст. 222 КК).

Кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту настання певних подій, які припиняють його подальше здійснення.

Умисел - одна з двох передбачених у кримінальному законодавстві форм вини.

Розрізняють прямий і непрямий умисел.

Особа вчиняє діяння з прямим умислом, коли вона усвідомлює суспільно небезпечний характер своєї дії або бездіяльності, передбачає її суспільне небезпечні наслідки і бажає настання цих наслідків.

Особа вчиняє діяння з непрямим умислом, коли вона усвідомлює суспільно небезпечний характер своєї дії або бездіяльності, передбачає її суспільне небезпечні наслідки і свідомо допускає настання цих наслідків.

Таким чином, ознаки усвідомлення і передбачення (вони зветься інтелектуальними) в обох видах умислу згідно з трактуванням закону збігаються, різняться за третьою ознакою (вона зветься вольовою): в першому випадку - це бажання, у другому - свідоме допущення.

Хабарництво - узагальнене поняття, що охоплює три тісно взаємопов'язаних складів кримінального правопорушення:

- 1) одержання хабара;
- 2) посередництво в хабарництві;
- 3) дача хабара.

Щодо одержання хабара, то воно формулюється як одержання посадовою особою в будь-якому вигляді хабара за виконання чи невиконання в інтересах того, хто дає хабар, будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи посадового становища.

Предмет хабара - це незаконна винагорода матеріального характеру (гроші, матеріальні цінності, послуги матеріального характеру тощо).

Посередництво в хабарництві - це безпосередня передача предмету хабара, при усвідомлюванні характеру вчинюваних дій.

Суб'єкт одержання хабара - посадова особа, суб'єкт посередництва в хабарництві і дачі хабара - загальний.

Хуліганство - кримінальне правопорушення проти громадського порядку, яке виявляється в діях, що грубо порушують громадський порядок і є явною неповагою до суспільства.

Для цього кримінального правопорушення характерний хуліганський мотив і застосування насильства до громадян або знищення чи пошкодження чужого майна.

Розрізняється просте, злісне і особливо злісне хуліганство.

Шахрайство - кримінальне правопорушення проти власності, що полягає в заволодінні державним або колективним майном або індивідуальним майном громадян чи набутті права на майно шляхом обману чи зловживанням довір'ям.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. д. ю. н., професора, заслуженого працівника освіти України О. М. Литвинова; Міністерство внутрішніх справ України Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків 2020. 428 с.

2. Кваліфікація злочинів у діяльності Національної поліції України : навч. посіб./за заг. ред. О. М. Литвинова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Константа, 2017. 448 с.

3. Кримінальне право України. (Загальна частина) : підручник/за заг. ред. О. М. Бандурки; А. М. Бабенко, Ю. А. Вапсва, В. К. Грищук та ін. Харків: Вид-во ХНУВС, 2011. 378 с.

4. Кримінальне право України. Частина 1 : конспект лекцій: навчально-методичний посібник для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» / Попович О.В., Томаш Л.В., Латковський П.П. Чернівці, 2022. 182с.

5. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / підготовлено колективом авторів; за заг. ред. В. Я. Конопельського, В. О. Меркулової. Одеса, ОДУВС, 2021. 452 с.

6. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників юридичних факультетів закладів вищої освіти / В.К. Грищук. - Видання 2-ге, змінене та доповнене. - Львів: ЛьвДУВС, 2019. - 666 с.

7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник/за ред. М. І. Мельника, В. А. Климента; Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В.

А. Клименко, М. І. Мельник та ін. 3-тє вид., переробл. та допов. Київ: Атіка, 2009. 408 с.

8. Кримінальне право України. Загальна частина: Практикум : навч. посіб./І. П. Козаченко, О. М. Костенко, В. К. Матвійчук та ін. Київ: КНТ, 2006. 432 с.

9. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник/за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. 456 с.

10. Кримінальне право України: Особлива частина: підручник/за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 4-е вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. 608 с.

11. Кримінальне право України: Практикум: Навч. посібник/за ред. С. С. Яценка Андрушко П. П., Шапченко С. Д. та ін. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 592 с.

12. Житний О. О. Кримінальне право України: частина Загальна (у схемах та таблицях): навчальний посібник. Харків: Одійссей, 2008. 200 с.

13. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів. навч. посібник. Київ: Атіка, 2007. 592 с.

14. Лантінов Я. О. Основні склади злочинів : навч. посіб. для самост. підготов. Харків: НТМТ, 2009. 496 с.

15. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. Посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.

16. Попович В. М, Трачук П. А., Андрушко А. В., Логін С. В. Актуальні проблеми кримінального права: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 256 с.

17. Постанови Пленуму Верховного Суду України у справах кримінальної спеціалізації. Харків: Константа, 2018. 320 с.

18. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Атіка, 2004. 488 с.

19. Шульга А. М., Вапсва Ю. А., Павликівський В. І. Кримінальне право України : основні питання та відповіді : посібник. Харків: Майдан, 2009. 304 с.

Додаткові:

1. Андрушко П. П. Об'єкт кримінально-правової охорони, об'єкт злочину, об'єкт злочинного посягання та об'єкт злочинного впливу: основний зміст понять та їх співвідношення. Адвокат. 2011. № 12 (135). С. 3–10.

2. Антипов А. Проблеми застосування до неповнолітніх певних видів кримінального покарання. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 8. С. 134–137.

3. Баулін Ю. Кримінальна відповідальність: сутність, зміст та правова форма. Вісник Академії правових наук України. 2003. № 2-3. С. 3-4.

4. Баулін Ю. Кримінальне право, як публічна галузь права. Вісник Конституційного Суду України. 2005. № 2. С. 83–85.

5. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності. Київ: Атіка, 2004. 296 с.

6. Борисов В. І. Державна політика у сфері боротьби зі злочинністю. Проблеми законності. 2009. Вип. 100. С. 305–312.

7. Борисов В. І., Пащенко О. О. Питання закону про кримінальну відповідальність. Питання боротьби із злочинністю. Вип. 2006. С. 3-22.

8. Бурдін В. М. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх в Україні: Монографія. Київ: Атіка, 2004. 240 с.

9. Васильєв А. А. До питання про презумпцію осудності в кримінальному праві. Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. 2004. Вип. 25. С. 182–186.
10. Васильєв А. А. Кримінальна відповідальність осіб з психічними розладами, що не виключають осудності. Наук. вісн. Юрид. акад. Міністерства внутрішніх справ. 2004. № 2 (15). С. 215–220.
11. Васильєв А. А. Психічні аномалії неповнолітніх та їх вплив на кримінальну відповідальність. Наук. вісн. Юрид. акад. Міністерства внутрішніх справ. 2003. № 3 (12). С. 271–276.
12. Вереша Р. В. Вина і склад злочину в кримінальному праві України: співвідношення понять. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 2. С. 91-94.
13. Вереша Р. В. Проблеми вини в теорії кримінального права: навч. посіб. Київ: Атіка, 2005. 396 с.
14. Гізімчук С. В. Забезпечення основних прав та свобод неповнолітніх при застосуванні примусових заходів виховного характеру. Питання боротьби зі злочинністю. 2004. Вип. 8. С. 37–40.
15. Голіна В. В. Судимість: монографія. Харків: «Харків юридичний», 2006. 384 с.
16. Голіна В. В., Ємельянов В. П., Петрик П. Т. Проблеми призначення покарання за злочини, вчинені неповнолітніми з психічними аномаліями. Держава та регіони. Серія: Право. 2005. № 1. С. 84–89.
17. Грищук В. К. Загальний, родовий та безпосередні основні об'єкти злочинів проти життя і здоров'я людини. Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. 2002. Вип. 1. С. 75–86.
18. Житний О. О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Харків: Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2004. 152с.

19. Карпушева І. Ю. Суспільно небезпечна дія у кримінальному праві України : монографія. Харків: НікаНова, 2012. 226 с.
20. Ковітіді О. Ф. Звільнення від кримінальної відповідальності за нормами Загальної частини КК України: навчальний посібник. Сімферополь: Квадронал, 2005. 224 с.
21. Коржанський М. Й. Предмет і об'єкт злочину: монографія. Донецьк: Юрид. акад. Мін-ва внутр. справ; Ліра ЛТД, 2005. 252 с.
22. Марітчак Т. М. Помилки у кваліфікації злочинів. Київ: Атіка, 2004.
23. Орлов Ю. В. Мотив, як ознака суб'єктивної сторони складу злочину: сутність та питання доцільності законодавчого закріплення. Право і безпека. 2011. № 4. С. 116–120.
24. Савченко А. В. Склад злочину за кримінальним правом України та США. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2005. № 2. С. 31-41.
25. Тацій В. Новий Кримінальний кодекс України. Право України. 2001. № 7. С. 3–9.
26. Тихий В. П. Питання застосування норм Кримінального кодексу України щодо стадій злочину. Законодавство України: Науково-практичні коментарі. 2002. № 1, С. 69-73.
27. Трубников В. М. Нове про суб'єкт злочину. Вісник Національного університету внутрішніх справ. Спецвипуск. 2002. С. 110–117.
28. Трубников В. М. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Вісник Національного університету внутрішніх справ. 2002. № 12. С. 73-81.
29. Фріс П. Л. Питання вдосконалення кримінального законодавства України та сфери його застосування. Юстиніан. 2004. № 3. С. 19.

30. Шеховцова Л. І. Емоційний стан особи як факультативна ознака суб'єктивної сторони складу злочину: постановка проблеми. Держава і право. 2004. № 25. С. 497-302.

31. Шеховцова Л. І. Основні проблеми взаємодії емоційного стану особи, яка вчинила злочин, з іншими ознаками складу злочину. Держава і право. 2005. № 27. С. 528-533.

32. Ярмиш Н. М. Пасивний характер бездіяльності як одна з ознак об'єктивної сторони злочину. Вісник НУВС. 2000. № 12. С. 77-80.

33. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів: монографія. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 712 с.

34. Панов М. І. Загальні засади кваліфікації злочинів: лекція. Х.: Право, 2016. 104 с.

35. Правові позиції Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо застосування законодавства у справах кримінальної юрисдикції. Х.: Одісей, 2013. 448 с.

36. Сотула О. С. Кримінально-правова охорона життя людини у країнах романо-германської правової сім'ї: ретроспектива, компаративістика, моделювання. Х.: Видавець Іванченко І. С., 2015. 429 с.

37. Балабко В. В. Злочини проти життя та здоров'я особи: кримінальна відповідальність медичних працівників: монографія. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2017. 287 с.

38. Торгівля людьми: соціально-психологічний аспекти: навч.-метод. посіб. для тренерів / кер. проекту: В. Бондаровська. Київ: Всеукр. громад. орг. «Розрада», 2011. 64 с.

39. Дудоров О.О. Кримінально-правова характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: [наук.-практ. пос] МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ, ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. 352 с.

40. Світличний О. О., Хряпінський П. В. Кримінальна відповідальність за розбещення неповнолітніх. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 265 с.

41. Харь І. О. Теоретичні і прикладні проблеми суб'єкта злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина // Юридична наука. 2016. № 8. С. 96-129.

42. Готін О. М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: навч. посібник. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. 192 с.

43. Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 514 с.

44. Гуня І. І., Куц В. М. Насильницькі злочини проти власності. Алчевськ: СПД Бондаренко С. О., 2013. 208 с.

45. Трепак В. М. Корупційні правопорушення: поняття, види та заходи протидії : навч. посіб. Київ: Атіка-Н, 2014. 335 с.

46. Тютюгін В.І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. Х.: Право, 2014. 232 с.

47. Волинець Р. А. Проблеми конкретизації ознак предмета злочину у складах злочинів у сфері господарської діяльності // Європейські перспективи. 2014. № 3. С. 146-150.

48. Харь І. О. Суб'єкт злочинів у сфері господарської діяльності, передбачених статтями 21-212, 212-1, 213, 216, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 223-1, 223-2, 224, 227, 229, 231-232, 232-1, 232-2, 233 КК України // Юридична наука. 2016. № 11. С. 73-104.

49. Шульга А. М. Злочини проти довкілля. Питання кваліфікації: науково-практичне видання. Х.: НікаНова, 2012. 192 с.

50. Дудоров О. Відмежування злочинів проти довкілля від злочинів проти власності. Вісник Національної академії прокуратури України. 2014. № 3. С. 61-70.

51. Ковальчук В. П. Кримінально-правові засоби протидії створенню злочинної організації: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 224 с.

52. Крайник Г. С. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та деяких інших країн щодо відповідальності за злочини проти безпеки виробництва. Форум права. 2012. № 2. С. 384-388.

53. Набегов Р. В. Кримінально-правова характеристика необережних злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту: магістр. робота ... магістр : 12.00.08 / Р. В. Набегов. Х., 2013. 143 с.

54. Харь І. О. Суб'єкт злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Юридична наука. 2017. № 2. С. 99-124.

55. Бояров В. І. Масові заворушення: особливості кваліфікації. Часопис Академії адвокатури України. 2014. Т. 7. №4 (25). С. 9-18.

56. Вереша Р. В. Кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (порівняльно-правовий аспект). Вісник Академії адвокатури України. 2014 . Т. 11 число 1 (29). С. 53-61.

57. Розслідування злочинів, вчинених на ґрунті нетерпимості. Навчально-практичний посібник / Колектив авторів. Київ. 2012. 167 с.

58. Харь І. О. Суб'єкт злочину у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. Юридична наука. 2017. № 4. С.41-60.

59. Луцак О. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, вчинені із залученням неповнолітніх та щодо неповнолітніх. К.: ХНУВС, 2014. 20 с.

60. Васильєв А. А., Пашнєв Д. В. Особливості кваліфікації злочинів у сфері використання ЕОМ (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж

і мереж електрозв'язку. Вісник Кримінологічної асоціації України: збірник наукових праць. Харків, 2013. С. 34-42.

61. Протидія кіберзлочинності в Україні: правові та організаційні засади: навч. посіб. Користін, В. М. Бутузов, В. В. Василевич та ін. Київ, 2012. 728 с.

62. Сичевський В. В. Науково-практичний коментар до Розділу І Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України). Харків: Право, 2016. 230 с.

63. Бурак М. В. Використання електронних платіжних систем для фінансування злочинів проти основ національної безпеки України. Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. 2015. № 2 (76). С. 257-262.

64. Семенюк О. Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони злочинів у сфері охорони державної таємниці. Юридична Україна. 2016. № 9/10 (165-166). С. 36-43.

65. Семенюк О. Об'єкт злочинів у сфері охорони державної таємниці. Юридична Україна. 2016. № 7/8 (163-164). С. 56-63.

66. Донченко О. І. Характеристика об'єкта злочинів проти авторитету органів місцевого самоврядування. Південноукраїнський правничий часопис. 2012. № 4. С. 17-21.

67. Буряк К. М. Доцільність криміналізації суспільно небезпечних діянь проти журналістів. Юридичний вісник. 2015. № 4. С. 134-138.

68. Злочини проти правосуддя: навч. посіб. / за заг. ред. проф. В. І. Борисова, проф. В. І. Тютюгіна. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2011. 155 с.

69. Відповідальність за військові злочини: практ. посіб. / упоряд.: Ю. І. Руснак. Київ: Центр учб. літ., 2016. 263 с.

70. Карпенко М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової (військові злочини): наук.-метод. посіб. Харків: Право, 2016. 315с.

71. Мохончук С. М. Юридичний склад найманства та його особливості в системі злочинів проти миру та безпеки людства. Вісник академії правових наук України. 2012. № 2. С. 227-236.

72. Мохончук С. М. Деякі питання кримінальної відповідальності посадових осіб за скоєння злочинів проти миру і безпеки людства. Форум права. 2013. № 1. С. 721-728.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.08.2023).

2. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 10.08.2023).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 10.08.2023).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон України від 07.12.1984 № 8073-X // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 10.08.2023).

5. Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.08.2023).

6. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 10.08.2023).

7. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення: 10.08.2023).

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: закон України від 07.04.2011 № 3207-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3207-17> (дата звернення: 10.08.2023).

9. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності: закон України від 15.04.2008 № 270-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-17> (дата звернення: 10.08.2023).

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності: закон України від 15.11.2011 № 4025-VI // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17> (дата звернення: 10.08.2023).

11. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.08.2023).

12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню

розповсюдження зброї масового знищення: закон України від 06.12.2019 року № 361-IX // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 10.08.2023).

13. Про боротьбу з тероризмом: закон України від 20.03.2003 № 638-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 10.08.2023).

14. Про запобігання та протидію домашньому насильству: закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 10.08.2023).

15. Про контрозвідувальну діяльність: закон України від 26.12.2002 № 374-IV // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15> (дата звернення: 10.08.2023).

16. Про медіа: закон України від 13.12.2022 року № 2849-IX // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення: 10.08.2023).

17. Про прокуратуру: закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення: 10.08.2023).

18. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 10.08.2023).

19. Про психіатричну допомогу: закон України від 22.02.2000 № 1489-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14> (дата звернення: 10.08.2023).

20. Про державний кордон України: закон України від 04.11.1991 № 1777-XII // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12> (дата звернення: 10.08.2023).

21. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 10.08.2023).

22. Про затвердження Порядку відбування покарання засуджених військовослужбовців у виді тримання в дисциплінарному батальйоні від 04.06.2021 № 155// База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1124-21> (дата звернення: 10.08.2023).

23. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95> (дата звернення: 10.08.2023).

24. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність): рішення Конституційного Суду України від 26.06.2003 № 12-рп/2003 // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99> (дата звернення: 10.08.2023).

25. Офіційний сайт Верховної Ради України
<https://www.rada.gov.ua/>
26. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України
<https://www.kmu.gov.ua/>
27. Офіційний сайт МВС України <https://mvs.gov.ua/>
28. Офіційний сайт Верховного Суду
<https://supreme.court.gov.ua/supreme>
29. Інформаційне агентство ЛІГАБізнесІнформ <https://www.liga.net/>
30. Єдиний державний реєстр судових рішень
<http://www.reyestr.court.gov.ua/>
31. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
32. Юридична бібліотека <http://www.pravo.biz.ua/>